

ДИРЕКТИВИ

ДИРЕКТИВА 2009/72/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 13 юли 2009 година

относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО

(текст от значение за ЕИП)

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за създаване на Европейската общност, и по-специално член 47, параграф 2 и членове 55 и 95 от него,

като взеха предвид предложението на Комисията,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет ⁽¹⁾,

като взеха предвид становището на Комитета на регионите ⁽²⁾,

в съответствие с процедурата, предвидена в член 251 от Договора ⁽³⁾,

като имат предвид, че:

- (1) Вътрешният пазар на електроенергия, който постепенно се създава в цялата Общност от 1999 г. насам, е предназначен да предоставя действителен избор за всички потребители в Европейския съюз, били те граждани или предприятия, на нови възможности за развиване на стопанска дейност и по-интензивна трансгранична търговия, за да се постигне повишаване на ефикасността, конкурентни цени, по-високи стандарти на услугите, сигурност на доставките и устойчиво развитие.
- (2) Директива 2003/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия ⁽⁴⁾ допринесе значително за създаването на вътрешен пазар на електроенергия.
- (3) Свободите, които Договорът гарантира на гражданите на Съюза, *inter alia*, свободното движение на стоки, свободата на установяване и свободата на предлагане на услуги — са възможни единствено в условията на напълно отворен пазар, който позволява на всички потребители да избират

свободно своя доставчик и на всички доставчици — да извършват свободно доставки на своите клиенти.

- (4) Въпреки това, понастоящем съществуват препятствия пред продажбата на електроенергия в Общността при условия на равнопоставеност, без дискриминация и пречки. По-специално, все още не съществува недискриминационен достъп до мрежата и еднакво ефективно ниво на регулаторен надзор във всяка държава-членка.
- (5) Сигурното снабдяване с електроенергия е от съществено значение за развитието на европейското общество, за прилагането на устойчива политика в областта на изменението на климата и за насърчаването на конкурентоспособността в рамките на вътрешния пазар. За тази цел трансграничните междусистемни връзки следва да бъдат развити допълнително с оглед да се гарантират доставките на всички енергийни източници на най-конкурентни цени както за потребителите, така и за промишлеността в рамките на Общността.
- (6) Един добре функциониращ вътрешен пазар на електроенергия следва да осигурява на производителите подходящи стимули за инвестиции в ново производство на електроенергия, включително електроенергия от възобновяеми енергийни източници, като се обръща особено внимание на най-изолираните държави и региони в енергийния пазар на Общността. Един добре функциониращ пазар следва също така да осигурява на потребителите адекватни мерки за насърчаване на по-ефикасно използване на енергията, предпоставка за което е сигурността на енергийните доставки.
- (7) Съобщението на Комисията от 10 януари 2007 г., озаглавено „Енергийна политика за Европа“ подчерта значението на завършването на вътрешния пазар на електроенергия и на създаването на условия на равнопоставеност за всички предприятия за електроенергия, установени в Общността. Съобщенията на Комисията от 10 януари 2007 г., озаглавени „Перспективи за вътрешния пазар на газ и електроенергия“ и „Разследване по силата на член 17 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на европейските сектори на газ и електроенергия (окончателен доклад)“ показват, че действащите правила и мерки не осигуряват необходимата рамка за постигане на целта — добре функциониращ вътрешен пазар.

⁽¹⁾ ОВ С 211, 19.8.2008 г., стр. 23.

⁽²⁾ ОВ С 172, 5.7.2008 г., стр. 55.

⁽³⁾ Становище на Европейския парламент от 18 юни 2008 г. (все още не публикувано в Официален вестник), обща позиция на Съвета от 9 януари 2009 г. (ОВ С 70 Е, 24.3.2009 г., стр. 1) и позиция на Европейския парламент от 22 април 2009 г. (все още не публикувана в Официален вестник). Решение на Съвета от 25 юни 2009 г.

⁽⁴⁾ ОВ L 176, 15.7.2003 г., стр. 37.

- (8) За да се гарантира конкуренцията и доставките на електроенергия на най-конкурентни цени, държавите-членки и националните регулаторни органи следва да улесняват трансграничния достъп за нови доставчици на електроенергия от различни енергийни източници, както и за нови производители на електроенергия.
- (9) Без ефективно отделяне на мрежите от дейностите по производство и доставка („ефективно отделяне“) съществува вътрешно присъщ риск от дискриминация не само в експлоатацията на мрежата, но и в стимулите на вертикално интегрираните предприятия да инвестират адекватно в мрежите си.
- (10) Предвидените в Директива 2003/54/ЕО правила за правно и функционално отделяне обаче не доведоха до ефективно отделяне на операторите на преносни системи. Ето защо на заседанието си в Брюксел на 8 и 9 март 2007 г. Европейският съвет прикани Комисията да разработи законодателни предложения за „ефективно отделяне на дейностите по доставка и производство от дейностите по експлоатация на мрежите“.
- (11) Единствено отстраняването на стимулите за вертикално интегрираните предприятия да дискриминират конкурентите си по отношение на достъпа до мрежата и инвестициите може да осигури ефективно отделяне. Отделянето на собствеността, което предполага определянето на собственика на мрежата за системен оператор и неговата независимост от свързаните с доставката и производството интереси, е ефективен и стабилен начин за разрешаване на вътрешно присъщия конфликт на интереси и за гарантиране сигурността на доставките. Поради тази причина в своята резолюция от 10 юли 2007 г. относно перспективите за вътрешния пазар на газ и електроенергия ⁽¹⁾, Европейският парламент посочи отделянето на собствеността на равнище пренос като най-ефективния инструмент, чрез който да се стимулират инвестициите в инфраструктура по недискриминационен начин, равнопоставения достъп на нови участници до мрежата и прозрачността на пазара. Ето защо във връзка с отделянето на собствеността, от държавите-членки следва да се изисква да гарантират, че едно и също лице или едни и същи лица нямат право да упражняват контрол върху предприятие за производство или доставка, ако едновременно с това упражняват контрол или каквито и да е права върху оператор на преносна система или върху преносна система. Обратно, правото на контрол над преносна система или оператор на преносна система следва да изключва възможността за упражняване на контрол или други права по отношение на предприятие за производство или доставка. В тези рамки, предприятие за производство или доставка следва да може да има миноритарно дялово участие в оператор на преносна система или в преносна система.
- (12) Всяка система за отделяне следва ефективно да отстранява каквото и да е конфликт на интереси между производители, доставчици и оператори на преносни системи, за да се създадат стимули за необходимите инвестиции и да се гарантира достъпът на нови участници на пазара при условията на прозрачен и ефикасен регулаторен режим, както и следва да не създава прекалено тежък регулаторен режим за националните регулаторни органи.
- (13) Определението на понятието „контрол“ е заимствано от Регламент (ЕО) № 139/2004 на Съвета от 20 януари 2004 г. относно контрола върху концентрациите между предприятия (Регламент за сливанията на ЕО) ⁽²⁾.
- (14) Поради факта, че отделянето на собствеността изисква в някои случаи реструктуриране на предприятия, на държавите-членки, които решат да извършат отделяне на собствеността, следва да бъде предоставено допълнително време за прилагането на съответните разпоредби. Освен това с оглед на вертикалните връзки между секторите на електроенергия и на природен газ, разпоредбите за отделяне следва да се прилагат и в двата сектора.
- (15) Във връзка с отделянето на собствеността, за да се гарантира пълната независимост на експлоатацията на мрежите от свързаните с доставката и производството интереси и за да се предотврати обменът на поверителна информация, едно и също лице не следва да бъде член на управителните съвети едновременно на оператор на преносна система или преносна система и на предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка. По същата причина едно и също лице не следва да има правото да назначава членове на управителните съвети на оператор на преносна система или преносна система и едновременно с това да упражнява контрол или някакви права върху предприятието за производство или доставка.
- (16) Създаването на системен оператор или на преносен оператор, независими от свързаните с доставката и производството интереси, следва да даде възможност на вертикално интегрирано предприятие да запази собствеността си върху свързаните с мрежите активи, като едновременно с това изпълнява изискването за ефективно отделяне на интересите, при условие че такъв независим системен оператор или такъв независим преносен оператор изпълнява всички функции на системен оператор, и при наличието на подробни нормативни разпоредби и засилен регулаторен надзор.
- (17) Когато на 3 септември 2009 г. предприятие, което притежава преносна система, е част от вертикално интегрирано предприятие, на държавите-членки следователно следва да бъде предоставен избор между отделяне на собствеността и създаване на системен оператор или преносен оператор, който е независим от свързаните с доставката и производството интереси.
- (18) За да се запазят изцяло интересите на акционерите/сдруженията във вертикално интегрираните предприятия, държавите-членки следва да могат да избират как да прилагат отделянето на собствеността — чрез пряко прехвърляне или чрез разделяне на акциите/дяловете на интегрираното предприятие на акции/дялове на предприятието на мрежата и акции на оставащото предприятие за доставка и производство, при условие че са спазени изискванията за отделяне на собствеността.

⁽¹⁾ ОВ С 175 Е, 10.7.2008 г., стр. 206.

⁽²⁾ ОВ L 24, 29.1.2004 г., стр. 1.

- (19) Пълната ефективност на възможните решения за създаването на независим системен оператор или независим преносен оператор следва да бъде гарантирана чрез конкретни допълнителни правила. Правилата за независим преносен оператор осигуряват подходяща регулаторна рамка за гарантиране на лоялна конкуренция, достатъчно инвестиции, достъп за нови участници на пазара и интегриране на пазарите на електроенергия. Ефективното отделяне чрез независим преносен оператор следва да се основава върху съгласието на операторите на преносни системи, и върху съгласието от мерки, свързани с инвестициите, свързаното в мрежата на нови производствени мощности и интеграцията на пазарите посредством регионално сътрудничество. Независимостта на преносния оператор следва също така, *inter alia*, да се гарантира чрез определени „периоди за анализ“, по време на които не се упражнява никаква управленска или друга подобна дейност, предоставяща достъп до същата информация, която е възможно да бъде придобита при упражняването на управленска дейност във вертикално интегрираното предприятие. Моделът на ефективно отделяне чрез независим преносен оператор е в съответствие с изискванията, определени от Европейския съвет на неговото заседание от 8 и 9 март 2007 г.
- (20) С цел развитие на конкуренцията на вътрешния пазар на електроенергия, големите небитови клиенти следва да могат да избират своите доставчици, както и да сключват договори с няколко доставчика, за задоволяване на нуждите си от електроенергия. Такива клиенти следва да бъдат защитени срещу клаузи за изключителност в договори, чиято цел е изключване на конкурентни и/или допълнителни оферти.
- (21) Държава-членка има право да избере пълно отделяне на собствеността на територията си. Когато държава-членка е упражнила това си право, предприятието няма право да създава независим системен оператор или независим преносен оператор. Освен това, предприятие, което изпълнява някоя от функциите по производство или доставка, не може да упражнява пряк или непряк контрол или каквото и да е право върху оператор на преносна система от държава-членка, която е избрала пълно отделяне на собствеността.
- (22) Съгласно настоящата директива ще съществуват различни видове организация на вътрешния пазар на електроенергия. Мерките, които държавите-членки биха могли да вземат за гарантиране на равнопоставени условия следва да се основават на първостепенните изисквания от обществен интерес. Комисията следва да бъде консултирана относно съвместимостта на мерките с Договора и правото на Общността.
- (23) Прилагането на ефективно отделяне следва да бъде съобразено с принципа на недискриминация между публичния и частния сектор. За тази цел едно и също лице не следва да има възможност да упражнява контрол или други права, в нарушение на правилата за отделяне на собствеността или на избора на независим системен оператор, поотделно или заедно с други лица, върху състава, гласуването или вземането на решения от органите както на операторите на преносни системи или преносните системи, така и на предприятията за производство или доставка. По отношение на отделянето на собствеността и избора на независим системен оператор, при условие че съответната държава-членка може да покаже, че изискването е спазено — два отделни публични органа следва да са в състояние да контролират дейностите по производство и доставка, от една страна, и дейностите по преноса, от друга страна.
- (24) Напълно ефективно отделяне на дейностите, свързани с мрежата от дейностите по доставка и производство следва да се прилага в цялата Общност както за предприятията от Общността, така и за предприятия извън нея. За да се гарантира, че дейностите по експлоатацията на мрежите и дейностите за доставка и производство остават независими едни от други в цялата Общност, регулаторните органи следва да имат правомощия да отказват сертифициране на оператори на преносни системи, които не спазват разпоредбите за отделяне. За да се осигури последователното прилагане на тези правила в цялата Общност, регулаторните органи следва в най-голяма степен да отчитат становището на Комисията, когато вземат решения във връзка със сертифицирането. В допълнение, за да се осигури изпълнението на международните задължения на Общността, като и солидарност и енергийна сигурност в рамките на Общността, Комисията следва да има правото да дава становища за сертифициране по отношение на собственик на преносна система или оператор на преносна система, който се контролира от лице или лица от трета държава или трети държави.
- (25) Сигурността на доставките на енергия е основен елемент от обществената сигурност и следователно е неразривно свързана с ефективното функциониране на вътрешния пазар на електроенергия и с интегрирането на изолираните пазари на електроенергия на държави-членки. Електроенергията може да достигне до гражданите на Съюза единствено посредством мрежата. Функциониращите пазари на електроенергия, и по-специално мрежите и другите активи, свързани с доставката на електроенергия, са от основно значение за обществената сигурност, за конкурентоспособността на икономиката и за благосъстоянието на гражданите на Съюза. По тази причина лица от трети държави следва да имат възможността да контролират преносна система или оператор на преносна система единствено ако те отговарят на изискванията на ефективно отделяне, които се прилагат в рамките на Общността. Без да се засягат международните ѝ задължения, Общността счита, че секторът на преносните системи на електроенергия е от голямо значение за нея и затова са необходими допълнителни защитни мерки за опазване сигурността на доставките на енергия за Общността, за да бъдат избегнати всякакви заплахи за обществения ред и обществената сигурност в Общността и за благосъстоянието на гражданите на Съюза. Сигурността на доставката на енергия за Общността изисква, по-специално, оценка на независимостта

- на експлоатацията на мрежите, нивото на зависимост на Общността и на отделните държави-членки от доставките на енергия от трети държави, както и на третирането на вътрешната и външната търговия и на инвестициите в областта на енергията в дадена трета държава. Поради това сигурността на доставките следва да бъде оценявана в контекста на фактическите обстоятелства при всеки отделен случай, както и на правата и задълженията, произтичащи от международното право, по-специално от международните споразумения между Общността и съответната трета държава. Когато е уместно, Комисията се насърчава да представя препоръки за договаряне на съответни споразумения с трети държави, които разглеждат въпроса за сигурността на доставките на енергия за Общността, или да включва необходимите въпроси в други преговори с тези трети държави.
- (26) Недискриминационният достъп до разпределителната мрежа определя достъпа надолу по веригата до клиенти на дребно. Възможностите за дискриминация по отношение на достъпа и инвестициите на трети страни все пак са от по-малко значение на равнище разпределение, отколкото на равнище пренос, където претоварването и влиянието на свързаните с производството или доставката интереси са обикновено по-значителни, отколкото на равнище разпределение. Освен това, съгласно Директива 2003/54/ЕО, правното и функционално отделяне на операторите на разпределителни системи се изисква едва от 1 юли 2007 г. и въздействието му върху вътрешния пазар на електроенергията тепърва следва да се оцени. Действащите правила за правно и функционално отделяне могат да доведат до ефективно отделяне, при условие че бъдат по-ясно определени и правилно прилагани, а спазването им — следено отблизо. За да бъдат създадени условия на равнопоставеност на пазара на дребно, дейностите на операторите на разпределителни системи следва да бъдат наблюдавани, за да не им се дава възможност да се възползват от вертикалната си интеграция с оглед на конкурентното си положение на пазара, особено по отношение на битовите и малките небитови клиенти.
- (27) Държавите-членки следва да насърчават модернизацията на разпределителните мрежи, например чрез въвеждането на интелигентни мрежи, които следва да се изграждат по начин, който насърчава децентрализираното производство и енергийната ефективност.
- (28) При малките системи може да бъде необходимо да се осигури предоставянето на допълнителни услуги от операторите на преносни системи, взаимосвързани с малки системи.
- (29) За да се избегне налагането на несъразмерна финансова и административна тежест върху малки оператори на разпределителни системи, държавите-членки следва да имат възможност, където е необходимо, да освобождават съответните предприятия от правните изисквания за отделяне на разпределението.
- (30) Когато затворена разпределителна система се използва за осигуряване на оптимална ефикасност на интегрирани доставки на енергия, изискващи специфични оперативни стандарти, или затворена разпределителна система се поддържа основно за използване от собственика на системата, следва да е възможно освобождаване на оператора на разпределителната система от задължения, които биха представлявали прекомерна административна тежест поради специфичното естество на връзката между оператора на разпределителната система и ползвателите на системата. Промислени и търговски обекти или обекти, предлагащи съвместни услуги като сгради на железопътни гари, летища, болници, големи къмпинги с интегрирани съоръжения или химически заводи могат да включват затворени разпределителни системи поради специфичното естество на тяхната дейност.
- (31) Разрешителните процедури не следва да водят до административна тежест, несъразмерна на големината и потенциалното влияние на производителите на електроенергия. Прекомерно продължителните разрешителни процедури може да представляват препятствие за достъпа на нови участници до пазара.
- (32) Следва да бъдат взети допълнителни мерки, за да се осигурят прозрачни и недискриминационни тарифи за достъп до мрежите. Тези тарифи следва да са приложими към всички ползватели на системата на недискриминационна основа.
- (33) Директива 2003/54/ЕО въведе изискване държавите-членки да създадат регулатори със специална компетентност. При все това опитът показва, че ефективността на регулиране често е ограничена от липсата на независимост на регулаторите от правителството и на недостатъчните им правомощия и разпоредителна власт. Поради тази причина на заседанието си на 8 и 9 март 2007 г. Европейският съвет прикани Комисията да разработи законодателни предложения за по-нататъшно хармонизиране на правомощията и за укрепване на независимостта на националните регулатори на енергия. Следва да е възможно тези национални регулаторни органи да са едновременно компетентни по отношение на секторите на електроенергия и на природен газ.
- (34) Регулаторите на енергия следва да могат да вземат решения по отношение на всички важни въпроси, свързани с регулирането, за да функционира правилно вътрешният пазар на електроенергия и да бъдат напълно независими от всякакви други обществени или частни интереси. Това не възпрепятства нито съдебния контрол, нито парламентарния надзор в съответствие с конституционното право на държавите-членки. Освен това одобряването на бюджета на регулаторите от националния законодател не представлява пречка за бюджетна автономност. Разпоредбите, свързани с автономността при изпълнението на бюджета, предоставен на регулаторния орган, следва да бъдат прилагани в рамките, определени от националните право и правила за бюджета. Като допринасят за независимостта на националните регулаторни органи от политически или икономически интереси чрез подходяща ротационна схема, държавите-членки следва да могат да вземат надлежно предвид наличните човешки ресурси и състава на съвета.
- (35) За да се осигури ефективен пазарен достъп за всички участници на пазара, включително нови участници, е необходимо въвеждането на недискриминационни и отразяващи

разходите механизми на балансиране. Веднага щом като пазарът на електроенергия придобие достатъчна ликвидност, това следва да бъде постигнато чрез установяването на прозрачни пазарно основани механизми за доставка и закупуване на електроенергия, необходими в контекста на изискванията за балансиране. При отсъствието на подобен ликвиден пазар, националните регулаторни органи следва да играят активна роля за осигуряване на тарифи за балансиране, които са недискриминационни и отразяват разходите. В същото време следва да бъдат осигурени подходящи стимули за балансиране на подаването и поемането на електроенергия и да не се допуска излагането на системата на опасност. Операторите на преносни системи следва да улесняват участието на крайни клиенти и на групи от крайни клиенти в пазарите за резервна енергия и балансиращите пазари.

- (36) Националните регулаторни органи следва да бъдат в състояние да определят или одобряват тарифите или методиките, на които се основава изчисляването на тарифите, въз основа на предложение от оператора на преносната система или оператора(ите) на разпределителни системи или въз основа на предложение, договорено между този/тези оператор(и) и ползвателите на мрежата. При изпълнение на тези задачи националните регулаторни органи следва да гарантират, че тарифите за пренос и разпределение са недискриминационни и отразяват разходите, и следва да вземат предвид дългосрочните, маргиналните, избегнатите мрежови разходи от разпределеното производство и мерки за управление на търсенето.
- (37) Регулаторите на енергия следва да имат правомощието да издават обвързващи решения спрямо електроенергийните предприятия и да им налагат ефективни, пропорционални и възпиращи санкции, когато не изпълняват задълженията си или да предлагат на компетентен съд да им налага такива санкции. На регулаторите на енергия следва да бъдат предоставени и правомощия да вземат решения, независимо от прилагането на правилата за конкуренцията, относно въвеждането на подходящи мерки за гарантиране на ползи за клиентите чрез насърчаване на ефективната конкуренция, необходима за правилното функциониране на вътрешния пазар на електроенергия. Създаването на виртуални електроцентрали — програма за предоставяне на електроенергия, чрез която електроенергийните предприятия се задължават или да продадат, или да осигурят определен обем електроенергия или да предоставят достъп до част от своите производствени мощности, на заинтересовани доставчици за определен период от време — е една от възможните мерки, които може да бъдат използвани за насърчаване на ефективна конкуренция и за гарантиране на правилното функциониране на пазара. На регулаторите на енергия следва също да се предоставят правомощия да допринасят за осигуряването на високи стандарти за универсални и обществени услуги в съответствие с изискванията за отваряне на пазара, за защита на уязвими клиенти, както и за пълната ефективност на мерките за защита на потребителите. Тези разпоредби следва да не засягат нито правомощията на Комисията относно прилагането на правилата за конкуренция, включително контрола върху сливанията с общностно измерение, нито

правилата за вътрешния пазар, като например свободното движение на капитали. Независимият орган, пред който има право да обжалва дадена страна, засегната от решението на национален регулатор, може да бъде съд или друг правораздавателен орган, упълномощен да осъществява съдебен контрол.

- (38) Всяко хармонизиране на правомощията на националните регулаторни органи следва да включва правомощия да предоставят стимули на електроенергийните предприятия и да налагат ефективни, пропорционални и възпиращи санкции на електроенергийните предприятия, или да предлагат на компетентен съд да наложи такива санкции Освен това регулаторните органи следва да разполагат с правомощията да изискват съответна информация от електроенергийните предприятия, да провеждат подходящи и достатъчни разследвания и да уреждат спорове.
- (39) Вътрешният пазар на електроенергия страда от липсата на ликвидност и прозрачност, което пречи на ефикасното разпределение на ресурсите, предпазването от рискове и навлизането на нови участници на пазара. Съществува необходимост от укрепване на конкуренцията и сигурността на доставките чрез улесняване на интегрирането на нови електроцентрали в електроенергийната мрежа във всички държави-членки, по-специално чрез насърчаване на нови участници на пазара. Доверието в пазара, ликвидността му и броят на участниците трябва да се увеличат и по тази причина трябва да се засили регулаторният надзор над предприятията за доставка на електроенергия. Тези изисквания следва да не засягат действащото право на Общността по отношение на финансовите пазари и следва да бъдат в съответствие с него. Необходимо е регулаторите на енергия и регулаторите на финансови пазари да си сътрудничат, за да могат взаимно да си предоставят възможност за наблюдение на съответните пазари.
- (40) Преди приемането от Комисията на насоки за по-подробно определяне на изискванията за съхранение на документацията, Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия, създадена с Регламент (ЕО) № 713/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. за създаване на Агенция за сътрудничество между регулаторите на енергия ⁽¹⁾ („Агенцията“) и Европейският комитет на регулаторите на ценни книжа (ЕКРЦК), създаден с Решение 2009/77/ЕО на Комисията ⁽²⁾ следва съвместно да обсъждат и да предоставят съвети на Комисията относно съдържанието на насоките. Агенцията и ЕКРЦК следва да си сътрудничат и при по-нататъшното проучване и предоставяне на съвети относно това дали сделките с договори за доставка на електроенергия и на електроенергийни деривати също следва да се подчиняват на изискванията за прозрачност преди или след сключването на сделките и какво следва да е съдържанието на тези изисквания.
- (41) Държавите-членки или, когато държавата-членка е предвидила това — регулаторният орган — следва да насърчава съставянето на договори за прекъсваемо снабдяване.
- (42) Цялата промишленост и търговия на Общността, включително малките и средни предприятия, както и всички

⁽¹⁾ Вж. страница 1 от настоящия брой на Официален вестник.

⁽²⁾ ОВ L 25, 29.1.2009 г., стр. 18.

граждани на Съюза, които се ползват от икономическите предимства на вътрешния пазар, следва също така да имат възможността да се ползват от високи нива на защита на потребителите и по-специално на битовите клиенти и, когато държавите-членки смятат за подходящо малките предприятия следва също да имат възможността да се ползват от гаранции за обществени услуги, особено по отношение на сигурност на доставките и разумни тарифи, за целите на справедливостта, конкурентоспособността и косвено — за създаване на заетост. Тези клиенти следва също така да имат достъп до избор, справедливи условия, представителство и механизми за уреждане на спорове.

- (43) Почти всички държави-членки решиха да осигурят конкуренция на пазара на производство на електроенергия чрез прозрачна разрешителна процедура. Все пак държавите-членки следва да осигурят възможност за допринасяне за сигурността на доставките чрез въвеждане на тръжна процедура или еквивалентна процедура, в случай че не бъде изградена достатъчна електропроизводствена мощност въз основа на разрешителна процедура. Държавите-членки следва да имат възможността, в интерес на опазването на околната среда и насърчаването на съвсем нови технологии, да организират търгове за изграждане на нови мощности въз основа на публикувани критерии. Такива нови мощности включват, *inter alia*, електроенергия от възобновяеми енергийни източници и комбинирано производство на топлинна енергия и електроенергия.
- (44) В интерес на сигурността на доставките балансът между предлагане и търсене в отделна държава-членка следва да се наблюдава и такова наблюдение следва да бъде последвано от доклад за положението на общностно равнище, като се отчита междусистемният капацитет между зоните. Такова наблюдение следва да се извършва достатъчно своевременно, за да се даде възможност за вземането на подходящи мерки, ако сигурността на доставките е изложена на риск. Изграждането и поддържането на необходимата инфраструктура на мрежата, включително междусистемен капацитет, следва да допринесат за гарантирането на стабилни доставки на електроенергия. Поддържането и изграждането на необходимата мрежова инфраструктура, включително междусистемен капацитет и децентрализирано производство на електроенергия, са важни елементи за осигуряване на стабилни доставки на електроенергия.
- (45) Държавите-членки следва да гарантират, че битовите клиенти и, когато държавите-членки смятат за подходящо, малките предприятия се ползват от правото да им бъде доставяна електроенергия с определено качество при изцяло съпоставими, прозрачни и разумни цени. За да се осигури запазването на високи нива на обществени услуги в Общността, всички мерки, предприети от държавите-членки за постигане на целта на настоящата директива, следва да се нотифицират редовно на Комисията. Комисията следва периодично да публикува доклад, в който се анализират мерките, взети на национално ниво за постигане на целите, свързани с обществените услуги, и се прави сравнение на тяхната ефективност с оглед на даването на препоръки относно мерките, които да бъдат взети на национално ниво за постигане на високи стандарти на обществени услуги. Държавите-членки следва да предприемат необходимите мерки, за да защитят уязвимите клиенти в условията на вътрешен пазар на електроенергия. Такива мерки може да се различават в зависимост от конкретните условия в съответните държави-членки и може да включват конкретни мерки, свързани с плащането на сметките за електроенергия или по-общо мерки, предвидени в системата за социална сигурност. Когато универсална услуга се предоставя и на малки предприятия, мерките за гарантиране на тази универсална услуга може да се различават според това дали се отнасят за битови клиенти или малки предприятия.
- (46) Спазването на изискванията за обществени услуги е основно изискване на настоящата директива и е важно в нея да бъдат определени общите минимални стандарти, които да се зачитат от всички държави-членки, които разглеждат целите на защита на потребителите, сигурност на доставките, опазване на околната среда и равностойни нива на конкуренция във всички държави членки. Важно е изискванията за обществени услуги да се тълкуват на национална основа, отчитайки местните обстоятелства и при спазване на правото на Общността.
- (47) Следва да е възможно държавите-членки да определят доставчик, който да действа в краен случай. Този доставчик може да бъде отделът, който се занимава с продажби във вертикално интегрирано предприятие, което изпълнява и функциите на разпределение, при условие че отговаря на изискванията на настоящата директива за отделяне.
- (48) Следва да е възможно мерките, въведени от държавите-членки за постигане на целите за социално и икономическо сближаване, да включват по-специално осигуряването на адекватни икономически стимули, като използват, според случая, всички съществуващи инструменти на национално и общностно равнище. Такива инструменти може да включват механизми за надеждност с цел гарантиране на необходимите инвестиции.
- (49) Доколкото мерките, взети от държавите-членки за изпълнение на задълженията за обществени услуги, представляват държавна помощ съгласно член 87, параграф 1 от Договора, съществува задължение по член 88, параграф 3 от него тези мерки да бъдат нотифицирани на Комисията.
- (50) Необходимо е изискванията за обществена услуга, включително по отношение на универсалната услуга, и общите минимални стандарти, които произтичат от тях, да бъдат още по-строги, за да се гарантира на всички потребители, и по-специално на уязвимите потребители, възможността да извличат ползи от конкуренцията и от справедливите цени. Изискванията за обществена услуга следва да бъдат определени на национално равнище, като се отчитат националните обстоятелства, правото на Общността следва обаче да се зачита от държавите-членки. Гражданите на Съюза и, когато държавите-членки сметнат за подходящо — малките предприятия, следва да имат възможността да се ползват от

- задължения за обществени услуги, по-специално по отношение на сигурност на доставките и разумни цени. Достъпът до обективни и прозрачни данни за потреблението е ключов аспект на доставките за клиенти. Следователно потребителите следва да имат достъп до данните за тяхното потребление и свързаните с него цени и разходи за услугите, за да могат да отправят покани към конкурентни предприятия за представяне на предложения на базата на тези данни. Потребителите следва също да имат правото да бъдат надлежно информирани за своето потребление на енергия. Авансовите плащания следва да отразяват вероятното потребление на електроенергия, а различните системи за плащане следва да не бъдат дискриминиращи. Информацията за разходите за енергия, предоставяна достатъчно често на потребителите, ще създаде стимули за спестяване на енергия, тъй като ще предостави на клиентите пряка обратна връзка относно ефекта от инвестициите в енергийната ефективност и промяната на поведението. В това отношение пълното изпълнение на Директива 2006/32/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2006 г. относно ефективността при крайното потребление на енергия и осъществяване на енергийни услуги ⁽¹⁾ ще помогне на потребителите да намалят своите разходи за електроенергия.
- (51) Интересите на потребителите следва да бъдат в основата на настоящата директива, а качеството на услугите следва да бъде основна отговорност на електроенергийните предприятия. Необходимо е съществуващите права на потребителите да бъдат укрепени и гарантирани и те следва да включват по-голяма прозрачност. Защитата на потребителите следва да гарантира, че всички потребители в рамките на Общността се ползват от конкурентния пазар. Държавите-членки, или когато държавата-членка е предвидила това — регулаторните органи, следва да осигуряват прилагането на правата на потребителите.
- (52) На потребителите следва да бъде предоставена ясна и разбираема информация за правата им по отношение на енергийния сектор. Комисията следва да създаде, след консултация със съответните заинтересовани страни, включително държавите-членки, националните регулаторни органи, организациите на потребителите и електроенергийните предприятия, достъпен и лесно разбираем контролен списък за потребителите на енергия, предоставящ на потребителите практическа информация за техните права. Този контролен списък за потребителите на енергия следва да бъде предоставен на всички потребители и да бъде обществено достъпен.
- (53) Енергийната бедност представлява все по-голям проблем в Общността. Държавите-членки, които са засегнати от него и които още не са направили това, следва да разработят национални планове за действие или други подходящи рамки за справяне с енергийната бедност с цел намаляване на броя на засегнатите от енергийна бедност лица. Във всеки случай държавите-членки следва да гарантират необходимите доставки на енергия за уязвимите клиенти. За тази цел може да се използва интегриран подход, например в рамките на социалната политика, и мерките могат да включват социални политики или повишаване на енергийната ефективност на жилищата. Накрая, настоящата директива следва да дава възможност за прилагане на национални политики в полза на уязвимите клиенти.
- (54) По-голяма защита на потребителите се гарантира чрез наличието на ефективни средства за уреждане на спорове за всички потребители. Държавите-членки следва да въведат бързи и ефективни процедури за обработка на жалби.
- (55) Следва да е възможно въвеждането на интелигентни измервателни системи да се основава на икономическа оценка. Ако заключението от тази оценка е, че въвеждането на такива измервателни системи е икономически оправдано и разходоефективно единствено за потребители с определено количество потребление на електроенергия, държавите-членки следва да могат да вземат това предвид, при въвеждането на интелигентни измервателни системи.
- (56) Пазарните цени следва да създават подходящи стимули за развитие на мрежата и за инвестиции в нови производства на електроенергия.
- (57) Насърчаването на лоялна конкуренция и на лесен достъп за различните доставчици, както и подпомагането на капацитети за нови производства на електроенергия следва да бъде от първостепенно значение за държавите-членки, за да се позволи на потребителите да се възползват в пълна степен от възможностите на либерализирания вътрешен пазар на електроенергия.
- (58) С оглед създаването на вътрешен пазар на електроенергия, държавите-членки следва да насърчават интеграцията на националните си пазари и сътрудничеството между системните оператори на общностно и регионално равнище, като бъдат обхванати също така изолираните системи, които формират електроенергийни острови, които продължават да съществуват в Общността.
- (59) Развитие на истински вътрешен пазар на електроенергия, чрез свързана през Общността мрежа, следва да бъде една от основните цели на настоящата директива, поради което регулаторните въпроси относно трансграничните междусистемни връзки и регионалните пазари следва да бъдат една от основните задачи на регулаторните органи, по целесъобразност в тясно сътрудничество с Агенцията.
- (60) Гарантирането на общи правила за истински вътрешен пазар и широкото снабдяване с електроенергия следва също да бъдат едни от основните цели на настоящата директива. За тази цел реални пазарни цени биха стимулирали трансграничните междусистемни връзки и инвестициите в нови производства на електроенергия, като същевременно водят до сближаване на цените в дългосрочен план.
- (61) Регулаторните органи следва също да предоставят информация относно пазара, за да позволят на Комисията да следи и наблюдава вътрешния пазар на електроенергия и краткосрочното, средносрочното и дългосрочното му

(¹) ОВ L 114, 27.4.2006 г., стр. 64.

развитие, включително такива аспекти като производствен капацитет, различни източници на производство на електроенергия, инфраструктури за пренос и разпределение, качество на услугите, трансгранична търговия, управление на претоварването, инвестиции, цени на едро и потребителски цени, ликвидност на пазара, както и подобрения на екологичните показатели и на ефикасността. Националните регулаторни органи следва да докладват на органите по конкуренция и на Комисията относно онези държавни членки, в които цените затрудняват конкуренцията и правилното функциониране на пазара

- (62) Доколкото целта на настоящата директива, а именно създаването на напълно работещ вътрешен пазар на електроенергия, не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите-членки и следователно може по-добре да бъде постигната на общностно равнище, Общността може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тази цел.
- (63) Съгласно Регламент (ЕО) № 714/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно условията за достъп до мрежата за трансграничен обмен на електроенергия ⁽¹⁾ Комисията може да приема насоки за постигането на необходимата степен на хармонизация. Такива насоки, които представляват обвързващи мерки за изпълнение, също с оглед на някои разпоредби на настоящата директива, са полезен инструмент, който при необходимост може бързо да бъде адаптиран.
- (64) Мерките, необходими за изпълнение на настоящата директива, следва да бъдат приети в съответствие с Решение 1999/468/ЕО на Съвета от 28 юни 1999 г. за установяване на условията и реда за упражняване на изпълнителните правомощия, предоставени на Комисията ⁽²⁾.
- (65) По-специално на Комисията следва да бъде предоставено правомощие да приеме насоките, необходими за осигуряването на минималната степен на хармонизация, нужна за постигането на целта на настоящата директива. Тъй като тези мерки са от общ характер и са предназначени да изменят несъществени елементи на настоящата директива чрез допълването ѝ с нови несъществени елементи, те трябва да бъдат приети в съответствие с процедура по регулиране с контрол, предвидена в член 5а от Решение 1999/468/ЕО.
- (66) В съответствие с точка 34 от Междунституционалното споразумение за по-добро законотворчество ⁽³⁾ държавите-членки се насърчават да съставят за себе си и в интерес на Общността техни собствени таблици, илюстриращи, доколкото е възможно, съответствието между настоящата директива и мерките за транспониране, и да ги направят обществено достояние.

- (67) Предвид обхвата на измененията, които се правят с настоящата директива в Директива 2003/54/ЕО, е желателно, от съображения за яснота и рационалност, въпросните разпоредби да бъдат преработени чрез организирането им в единен текст в нова директива.
- (68) Настоящата директива зачита основните права и спазва принципите, признати по-конкретно от Хартата на основните права на Европейския съюз,

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

ГЛАВА I

ПРЕДМЕТ, ПРИЛОЖНО ПОЛЕ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Член 1

Предмет и обхват

Настоящата директива установява общите правила за производството, преноса, разпределението и доставката на електроенергия, както и разпоредби относно защитата на потребителите, с оглед на усъвършенстването и интегрирането на конкурентни пазари на електроенергия в Общността. Тя определя правилата, свързани с организацията и функционирането на електроенергийния сектор, свободния достъп до пазара, критериите и процедурите, приложими към организирането на търгове и към предоставянето на разрешения и управлението на системите. Тя урежда също така задълженията за предоставяне на универсална услуга и правата на потребителите на електроенергия и изяснява изискванията по отношение на конкуренцията.

Член 2

Определения

За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

1. „производство“ означава производството на електроенергия;
2. „производител“ означава физическо или юридическо лице, произвеждащо електроенергия;
3. „пренос“ означава транспортиране на електроенергия по взаимосвързана система със свръхвисоко и високо напрежение с цел да бъде доставена до крайни клиенти или разпределители, като не се включва доставка;
4. „оператор на преносна система“ означава физическо или юридическо лице, което отговаря за експлоатацията на преносната система, за нейната поддръжка и ако е необходимо — за развитието на преносната система на дадена територия, а където е приложимо — за взаимовръзките на тази система с други системи, както и за осигуряването в дългосрочен план на способността на системата да покрива разумни искания за пренос на електроенергия;
5. „разпределение“ означава преноса на електроенергия по разпределителни системи с високо, средно и ниско напрежение с цел да бъде доставена до клиенти като не се включва доставка;

⁽¹⁾ Вж. стр. 15 от настоящия брой на Официален вестник.

⁽²⁾ ОВ L 184, 17.7.1999 г., стр. 23.

⁽³⁾ ОВ С 321, 31.12.2003 г., стр. 1.

6. „оператор на разпределителна система“ означава физическо или юридическо лице, отговорно за функционирането на разпределителната система, за нейната поддръжка и ако това е необходимо — за развитието на разпределителната система на дадена територия, а ако е приложимо — за взаимовръзките на тази система с други системи, както и за осигуряването в дългосрочен план на способността на системата да покрива разумни искания за разпределяне на електроенергия;
7. „клиент“ означава клиент на едро или краен клиент на електроенергия;
8. „клиент на едро“ означава физическо или юридическо лице, което купува електроенергия с цел препродажба в рамките на системата, в която то е установено, или извън нея;
9. „краен клиент“ означава клиент, купуваш електроенергия за собствено ползване;
10. „битов клиент“ означава клиент, купуваш електроенергия за собствена битова консумация, като се изключват търговски или професионални дейности;
11. „небитов клиент“ означава физическо или юридическо лице, купуващо електроенергия, която не е за негови собствени битови нужди, и включва производители и клиенти на едро;
12. „привилегирован клиент“ означава клиент, който е свободен да купува електроенергия от доставчика, който е избрал по смисъла на член 33;
13. „междусистемен електропровод“ означава оборудване, използвано за свързване на електроенергийни системи;
14. „взаимосвързана система“ означава няколко преносни и разпределителни системи, свързани заедно чрез един или повече междусистемни електропроводи;
15. „директна електропроводна линия“ означава или електропроводна линия, свързваща отделен производствен обект с отделен клиент, или електропроводна линия, свързваща производител на електроенергия и електроснабдително предприятие за директно снабдяване на тяхна собственост, дъщерни дружества и привилегировани клиенти;
16. „икономическо предимство“ означава подкреждането на източници на електроснабдяване съобразно икономически критерии;
17. „допълнителна услуга“ означава услуга, необходима за работата на преносна или разпределителна система;
18. „ползвател на система“ означава физическо или юридическо лице, снабдяващо преносна или разпределителна система или снабдявано от нея;
19. „доставка“ означава продажбата, включително препродажбата, на електроенергия на клиенти;
20. „интегрирано електроенергийно предприятие“ означава вертикално или хоризонтално интегрирано предприятие;
21. „вертикално интегрирано предприятие“ означава електроенергийно предприятие или група електроенергийни предприятия, за които едно и също лице или лица са оправомощени, пряко или непряко, да упражняват контрол, и в което предприятието или групата предприятия изпълняват най-малко една от функциите по пренос или разпределение и най-малко една от функциите по производство или доставка на електроенергия;
22. „свързани предприятия“ означава свързани предприятия по смисъла на член 41 от Седма директива 83/349/ЕИО на Съвета от 13 юни 1983 г., приета на основание член 44, параграф 2, буква ж) (*) от Договора, относно консолидираните счетоводни отчети (1) и/или свързани предприятия по смисъла на член 33, параграф 1 от посочената директива, и/или предприятия, които принадлежат на същите акционери/съдружници;
23. „хоризонтално интегрирано предприятие“ означава предприятие, изпълняващо поне една от функциите по производство за продажба, или пренос, или разпределение, или доставка на електроенергия и друга, различна от електроенергийната, дейност;
24. „тръжна процедура“ означава процедурата, чрез която планираните допълнителни нужди и заместващата мощност се покриват чрез доставки от нова или съществуваща производствена мощност;
25. „дългосрочно планиране“ означава планирането на необходимостта от инвестиции в производствени, преносни и разпределителни мощности на дългосрочна основа, с цел да се посрещнат нуждите на системата от електроенергия и да се гарантират доставките за клиентите;
26. „малка изолирана система“ означава система с консумация под 3 000 GWh през 1996 г., при която под 5 % от годишната консумация се получава чрез свързване с други системи;
27. „изолирана микросистема“ означава система с потребление под 500 GWh през 1996 г., при която няма връзка с други системи;
28. „сигурност“ означава както сигурност на доставките, така и снабдяване с електроенергия и техническа безопасност;
29. „енергийна ефективност/управление на търсенето“ означава глобален или комплексен подход, насочен към повлияване на количеството и времето на електропотребление, за да се намали потреблението на първична енергия и върховите натоварвания, като се даде предимство на инвестиции в мерки за енергийна ефективност или други мерки, като договори за прекъсваемо снабдяване, пред инвестиции за увеличаване на производствената мощност, ако първите са най-ефективната и икономична възможност, отчитайки положителния екологичен ефект от намаленото потребление на енергия и свързаните с това аспекти по отношение на сигурността на доставките и разходите за разпределение;

(*) Заглавието на Директива 83/349/ЕИО е коригирано, за да се отчете преномерирането на членовете на Договора за създаване на Европейската общност в съответствие с член 12 от Договора от Амстердам; първоначалното позоваване е било на член 54, параграф 3, буква ж).

(1) ОВ L 193, 18.7.1983 г., стр. 1.

30. „възобновяеми енергийни източници“ означава възобновяеми неизкопаеми източници на енергия (вятърна, слънчева, геотермална, вълнова, от приливи и отливи, хидроенергия, биомаса, газ от сметища, газ от инсталации за третиране на отпадни води и биогазове);
31. „разпределено производство“ означава производствени обекти, свързани към разпределителната система;
32. „договор за доставка на електроенергия“ означава договор за доставка на електроенергия, но не включва електроенергиен дериват;
33. „електроенергиен дериват“ означава финансов инструмент, посочен в приложение I, раздел B, точка 5, 6 или 7 от Директива 2004/39/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 г. относно пазарите на финансови инструменти ⁽¹⁾, когато този инструмент е свързан с електроенергията;
34. „контрол“ означава права, договори или всякакви други средства, които самостоятелно или в комбинация и предвид свързаните с тях фактически и правни обстоятелства предоставят възможността за упражняване на решаващо влияние върху дадено предприятие, по-специално чрез:
- а) собственост или право на ползване на всички или част от активите на дадено предприятие;
 - б) права или договори, които предоставят решаващо влияние върху състава, гласуването или решенията на органите на предприятието;
35. „електроенергийно предприятие“ означава всяко физическо или юридическо лице, което изпълнява поне една от следните функции: производство, пренос, разпределение, доставка, или закупуване на електроенергия, и което отговаря за търговски и технически задачи и/или задачи по поддръжката, свързани с тези дейности, но без да се включват крайните клиенти.

ГЛАВА II

ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА СЕКТОРА

Член 3

Задължения за обществени услуги и защита на клиентите

1. Държавите-членки гарантират, въз основа на своята институционална организация и с необходимото внимание към принципа на субсидиарността, че, без да се засяга параграф 2, електроенергийните предприятия се управляват в съответствие с принципите на настоящата директива, с цел да се постигне конкурентен, сигурен и екологично устойчив пазар на електроенергия, и не упражняват дискриминация спрямо тези предприятия както по отношение на правата, така и по отношение на задълженията.

⁽¹⁾ ОВ L 145, 30.4.2004 г., стр. 1.

2. При пълно зачитане на съответните разпоредби на Договора, по-специално член 86 от него, държавите-членки може да налагат на предприятия, работещи в електроенергийния сектор, в общ икономически интерес, задължения за обществени услуги, които може да се отнасят до сигурността, включително сигурност на доставките, редовността, качеството и цената на доставките и опазването на околната среда, включително енергийна ефективност, енергия от възобновяеми източници и опазване на климата. Такива задължения са ясно определени, прозрачни, недискриминационни, подлежат на проверка и гарантират равни условия на достъп за електроенергийните предприятия от Общността до националните потребители. Във връзка със сигурността на доставките, управлението на енергийната ефективност/търсенето и за изпълнение на екологичните цели, както и на целите по отношение на енергията от възобновяеми източници, както се посочва в настоящия параграф, държавите-членки може да въведат изпълнението на дългосрочно планиране, като вземат предвид възможността трети страни да търсят достъп до системата.

3. Държавите-членки гарантират, че всички битови клиенти, а когато държавите-членки сметнат за подходящо, и малки предприятия (а именно предприятия с по-малко от 50 наети служители и годишен оборот или балансов отчет, който не надвишава 10 милиона евро), се ползват от универсална услуга, т.е. правото да им се доставя електроенергия с определено качество в рамките на тяхната територия на разумни, лесно и ясно съпоставими, прозрачни и недискриминационни цени. За гарантиране на предоставянето на универсална услуга държавите-членки може да определят доставчик, който да действа в краен случай. Държавите-членки налагат на разпределителните дружества задължение да свързват клиенти към своята мрежа при условия и тарифи, определени в съответствие с процедурата, предвидена в член 37, параграф 6. Нищо в настоящата директива не възпрепятства държавите-членки да заздравят пазарната позиция на битови, малки и средни потребители чрез насърчаване на възможностите за доброволно обединяване на представителството за тази категория потребители.

Първа алинея се прилага по прозрачен и недискриминационен начин и не препяства отварянето на пазара, предвидено в член 33.

4. Държавите-членки гарантират правото на всички клиенти да бъдат снабдявани с електроенергия от даден доставчик, при условие че той даде съгласието си, независимо от това в коя държава-членка е регистриран доставчикът, доколкото доставчикът спазва приложимите търговски правила и правила за балансиране. Във връзка с това държавите-членки предприемат всички мерки, необходими, за да гарантират, че административните процедури не дискриминират предприятията за доставка, които вече са регистрирани в друга държава-членка.

5. Държавите-членки гарантират, че:

- а) когато даден клиент, при спазване на договорните условия, пожелае да смени доставчика си, то промяната се извършва от съответния оператор/съответните оператори в срок от три седмици, и
- б) клиентите имат право да получават всички съответни данни за потреблението.

Държавите-членки гарантират, че правата, посочени в букви а) и б) се предоставят на клиентите по дискриминационен начин по отношение на разходи, усилия или време.

6. Когато при изпълнение на задълженията си, установени в параграфи 2 и 3, държавите-членки предоставят финансова компенсация, други форми на компенсация и изключителни права, те го правят по недискриминационен и прозрачен начин.

7. Държавите-членки вземат подходящи мерки за защита на крайните клиенти и по-специално осигуряват адекватни гаранции за защита на уязвими клиенти. Във връзка с това всяка държава-членка определя понятието „уязвими клиенти“, което може да се отнася до енергийна бедност и, *inter alia*, до забраната за спиране на електричеството на такива клиенти в критични моменти. Държавите-членки осигуряват прилагането на правата и задълженията, свързани с уязвимите клиенти. По-специално, те вземат мерки за защитата на крайни клиенти в отдалечени райони. Те осигуряват високи нива на защита на потребителя, особено по отношение на прозрачността относно договорните условия, общата информация и механизмите за уреждане на спорове. Държавите-членки правят необходимото привилегированият клиент действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик. По отношение най-малко на битовите клиенти тези мерки включват мерките, предвидени в приложение I.

8. Държавите-членки предприемат подходящи мерки, като например съставяне на национални планове за действие в областта на енергетиката и предоставяне на помощи по линия на системите за социална сигурност, за да гарантират необходимите доставки на електроенергия за уязвими клиенти или предоставяне на помощ за повишаване на енергийната ефективност, с цел справяне с енергийната бедност, при констатирането ѝ, включително в по-широкия контекст на бедността. Тези мерки не възпрепятстват ефективното отваряне на пазара съгласно член 33 или функционирането на пазара и се нотифицират на Комисията, когато е уместно, в съответствие с разпоредбите на параграф 15 от настоящия член. Това нотифициране може да включва също така мерки, предприети в рамките на общата система за социална сигурност.

9. Държавите-членки гарантират, че доставчиците на електроенергия посочват в сметките или заедно с тях и в рекламните материали, предоставяни на крайните клиенти:

- a) дела на всеки енергиен източник в общия горивен състав на доставчика през предходната година по разбираем и на национално равнище ясно съпоставим начин;
- б) като минимум препратка към съществуващи източници за справка, като интернет страници, където е обществено достъпна информацията за въздействието върху околната среда по отношение най-малко на емисиите на CO₂ и радиоактивните отпадъци, резултат от производството на електроенергия от целия горивен състав на доставчика през предходната година;
- в) информация относно техните права по отношение на средствата за уреждане на спорове, които са на тяхно разположение в случай на спор.

По отношение на първа алинея, букви а) и б) с оглед на електроенергия, получена чрез борса или внесена от предприятие, намиращо се извън Общността, може да се използват сумарни цифри, предоставени от борсата или въпросното предприятие през предходната година.

Регулаторният орган или друг компетентен национален орган предприема необходимите мерки, за да гарантира надеждността на информацията, предоставяна от доставчиците на техните клиенти съгласно настоящия член, както и че тя се предоставя на национално равнище по ясно съпоставим начин.

10. Държавите-членки прилагат мерки за постигане на целите за социално и икономическо сближаване и опазване на околната среда, които включват, когато е целесъобразно, мерки за енергийна ефективност/управление на търсенето и средства за борба с изменението на климата, както и за сигурността на доставките. Такива мерки може да включват по-специално осигуряването на адекватни икономически стимули, като използват, където е подходящо, всички съществуващи средства на национално и на общностно равнище за поддържане и изграждане на необходимата мрежова инфраструктура, включително междусистемен капацитет.

11. С цел насърчаване на енергийната ефективност, държавите-членки или, когато държавата-членка е предвидила това — регулаторният орган — настоятелно препоръчват електроенергийните предприятия да оптимизират потреблението на електроенергия, например посредством предоставяне на услуги по управление на енергията, разработване на иновативни ценообразуващи формули или въвеждане на интелигентни измервателни системи или интелигентни мрежи, когато е целесъобразно.

12. Държавите-членки гарантират създаването на единни точки за контакт с цел предоставяне на потребителите на цялата необходима информация относно техните права, действащото законодателство и средствата за уреждане на спорове на тяхно разположение в случай на спор. Такива точки за контакт могат да са част от пунктове за обща информация за потребителите.

13. Държавите-членки осигуряват наличието на независим механизъм, като например омбудсман по въпросите на енергетиката или орган на потребителите, за осигуряване ефикасно обработване на жалби и извънсъдебно уреждане на спорове.

14. Държавите-членки може да решат да не прилагат разпоредбите на членове 7, 8, 32 и/или 34, доколкото тяхното прилагане би възпрепятствало изпълнението, юридически или практически, на задълженията, наложени на електроенергийните предприятия в името на общия икономически интерес, и доколкото развитието на търговията не би било засегнато до такава степен, че да бъде в противоречие с интересите на Общността. Интересите на Общността включват, *inter alia*, конкуренция по отношение на привилегированите клиенти в съответствие с настоящата директива и с член 86 от Договора.

15. При изпълнението на настоящата директива държавите-членки информират Комисията за всички мерки, приети за изпълнение на задълженията за универсална услуга и за обществени услуги, включително за защита на потребителите и за опазване на околната среда, и за възможния им ефект върху вътрешната и международната конкуренция, независимо дали тези мерки изискват дерогация от настоящата директива или не. Впоследствие държавите-членки информират Комисията на всеки две години за всички промени в тези мерки, независимо дали те изискват дерогация от настоящата директива или не.

16. Като се консултира със съответните заинтересовани страни, включително държавите-членки, националните регулаторни органи, потребителските организации, електроенергийните предприятия и, въз основа на напредъка, постигнат до момента, социалните партньори, Комисията създава ясен и стегнат контролен списък за потребителите на електроенергия, съдържащ практическа информация относно правата им. Държавите-членки гарантират, че доставчиците на електроенергия или операторите на разпределителни системи, в сътрудничество с регулаторния орган, предприемат необходимите мерки за предоставяне на всички техни потребители на екземпляр от контролния списък за потребителите на електроенергия и гарантират, че той е обществено достъпен.

Член 4

Наблюдение на сигурността на доставките

Държавите-членки осигуряват наблюдение по въпросите на сигурността на доставките. Когато държавите-членки преценят това за уместно, те може да делегират тази задача на регулаторните органи, посочени в член 35. Такова наблюдение обхваща по-специално баланса на предлагане и търсене на националния пазар, нивото на очакваното бъдещо търсене и предвижданите допълнителни мощности, които се планират или изграждат, качеството и нивото на поддържане на мрежите, както и мерките за покриване на върхово потребление и справяне с дефицита на един или повече доставчици. На всеки две години до 31 юли компетентните органи публикуват доклад, който представя в общ вид констатациите от наблюдението на тези въпроси, както и мерки, взети или предвидени за решаването им, и своевременно представят този доклад на Комисията.

Член 5

Технически правила

Регулаторните органи, когато държавите-членки са предвидили това или държавите-членки гарантират определянето и оповестяването на критерии за техническа безопасност и разработването и оповестяването на технически правила, установяващи минималните проектни и оперативни изисквания за свързване към системата от производствени съоръжения, разпределителни системи, оборудване на директно свързани потребители, междусистемни електропроводни вериги и директни електропроводни линии. Тези технически правила осигуряват съвместимостта на системите и са обективни и недискриминационни. По целесъобразност Агенцията може да отправи подходящи препоръки за постигане на съгласуваност на тези правила. Тези правила се нотифицират на Комисията в съответствие с член 8 от Директива 98/34/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 юни 1998 г. за определяне на процедура за предоставяне на информация в областта на техническите стандарти и регламенти и правила относно услугите на информационното общество ⁽¹⁾.

Член 6

Насърчаване на регионалното сътрудничество

1. Държавите-членки, както и регулаторните органи, си сътрудничат с цел интегриране на националните си пазари на едно или повече регионални равнища, като първа стъпка към създаване на напълно либерализиран вътрешен пазар. По-специално, регулаторните органи, когато държавите-членки са предвидили това, или

държавите-членки насърчават и подпомагат сътрудничеството между операторите на преносни системи на регионално равнище, включително по въпроси от трансграничен характер, с цел създаване на конкурентен вътрешен пазар на електроенергия, стимулират синхронизирането на своите правни, регулаторни и технически рамки и съдействат за интегрирането на изолираните системи, формирайки електроенергийните острови, които продължават да съществуват в Общността. Географските области, обхванати от такова регионално сътрудничество, включват сътрудничество в географските области, определени в съответствие с член 12, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 714/2009. Такова сътрудничество може да обхваща други географски области.

2. Агенцията сътрудничи на националните регулаторни органи и операторите на преносни системи, за да се гарантира съгласуваността на регулаторните рамки между регионите с цел създаване на конкурентен вътрешен пазар на електроенергия. Когато Агенцията прецени, че са необходими обвързващи правила относно такова сътрудничество, тя отправя съответните препоръки.

3. Чрез изпълнението на настоящата директива държавите-членки гарантират, че операторите на преносни системи имат една или повече интегрирани системи на регионално равнище, които обхващат две или повече държави-членки с цел разпределяне на капацитет и проверка на сигурността на мрежата.

4. Ако оператори на вертикално интегрирана преносна система участват в съвместно предприятие, създадено за осъществяване на такова сътрудничество, съвместното предприятие въвежда и изпълнява програма за съответствие, в която се определят мерки, които да бъдат взети за да осигурят недопускането на дискриминационно и антиконкурентно поведение. Тази програма за съответствие определя конкретните задължения на служителите за постигането на целта за недопускане на дискриминационно и антиконкурентно поведение. Тя подлежи на одобрение от Агенцията. Спазването на програмата подлежи на независим контрол от отговорниците по съответствието на операторите на вертикално интегрираната преносна система.

ГЛАВА III

ПРОИЗВОДСТВО

Член 7

Разрешителна процедура за нова мощност

1. Държавите-членки приемат разрешителна процедура за изграждане на нови производствени мощности, която се провежда в съответствие с обективни, прозрачни и недискриминационни критерии.

2. Държавите-членки установяват критериите за предоставяне на разрешения за изграждане на производствена мощност на тяхна територия. При определяне на подходящи критерии държавите-членки вземат предвид:

a) безопасността и сигурността на електроенергийната система, съоръженията и прилежащото оборудване;

⁽¹⁾ ОВ L 204, 21.7.1998 г., стр. 27.

- б) защитата на общественото здраве и безопасност;
- в) опазването на околната среда;
- г) използването на земята и избор на площадки за изграждане на обекти;
- д) използването на обществени земи;
- е) енергийната ефективност;
- ж) естеството на първичните източници;
- з) специфичните за кандидата характеристики, като технически, икономически и финансови възможности;
- и) спазването на мерките, приети съгласно член 3;
- й) приносът на производствените мощности за постигане на общата цел на Общността от най-малко 20-процентен дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия в Общността през 2020 г., посочен в член 3, параграф 1 от Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници ⁽¹⁾; и
- к) приносът на производствените мощности за намаляване на емисиите.

3. Държавите-членки гарантират, че съществуват специални разрешителни процедури за малко децентрализирано и/или разпределено производство, които отчитат техния ограничен размер и потенциален ефект.

Държавите-членки може да установят насоки за тази специална разрешителна процедура. Националните регулаторни органи или други компетентни национални органи, включително планиращите органи, преразглеждат тези насоки и може да препоръчат изменения.

Когато държавите-членки са установили специални процедури за разрешаване използване на земята, които се прилагат за големи нови инфраструктурни проекти за производствен капацитет, държавите-членки по целесъобразност включват изграждането на нов производствени мощности в обхвата на тези процедури и ги прилагат по недискриминационен начин и в подходяща времева рамка.

4. Разрешителните процедури и критерии се оповестяват публично. Кандидатите биват информирани за основанията за отказ за даване на разрешение. Тези основания трябва бъдат обективни, недискриминационни, добре обосновани и надлежно доказани. Кандидатът има на разположение процедури по обжалване.

Член 8

Обявяване на търгове за нови мощности

1. Държавите-членки гарантират възможността, в интерес на сигурността на доставките, за осигуряване на нова мощност или на мерки за енергийна ефективност/управление на търсенето чрез тръжна процедура или процедура, равностойна по отношение на прозрачност и недискриминиране, въз основа на публикувани

критерии. Тези процедури обаче може да се предприемат, само когато въз основа на разрешителната процедура производствената мощност, която се изгражда, или мерките за енергийна ефективност/управление на търсенето, които се вземат, не са достатъчни за гарантиране на сигурността на доставките.

2. Държавите-членки може да гарантират възможността, в интерес на опазването на околната среда и насърчаването на изцяло нови технологии, за организиране на търгове за нови мощности въз основа на публикувани критерии. Тези търгове може да се отнасят до нова мощност или мерки за енергийна ефективност/управление на търсенето. Тръжна процедура обаче може да бъде предприета, само когато въз основа на разрешителната процедура производствената мощност, която се изгражда, или мерките, които са вземат, не са достатъчни за постигането на тези цели.

3. Подробна информация за тръжната процедура за производствена мощност и мерки за енергийна ефективност/управление на търсенето се публикува в *Официален вестник на Европейския съюз* поне шест месеца преди крайния срок за представяне на оферти.

Тръжните спецификации се предоставят на всяко заинтересовано предприятие, установено на територията на държава-членка, така че то да разполага с достатъчно време, през което да представи оферта.

С оглед да се осигури прозрачност и недискриминация тръжните спецификации съдържат подробно описание на точните параметри на договора и на процедурата, която да бъде следвана от всички участници в търга, както и изчерпателен списък на критериите, определящи избора на участниците и възлагането на договора, включително стимули, като например субсидии, които се включват в търга. Тези спецификации може да се отнасят и до областите, посочени в член 7, параграф 2.

4. В поканиите за представяне на оферти за необходимата производствена мощност следва да се обърне внимание и на офертите за доставка на електроенергия с дългосрочни гаранции от съществуващи производствени мощности, при условие че допълнителните нужди може да бъдат покрити по този начин.

5. Държавите-членки определят институция или публичен орган или частна организация, независими от дейностите по производство, пренос, разпределение и доставка на електроенергия, които може да бъдат регулаторен орган, посочен в член 35, параграф 1, които да отговарят за организацията, наблюдението и контрола на тръжната процедура, посочена в параграфи 1—4 от настоящия член. В случаите, когато операторът на преносната система е напълно независим от други дейности, които не са свързани с преносната мрежа от гледна точка на собствеността, операторът на преносната система може да бъде определен като орган, отговорен за организацията, наблюдението и контрола на тръжната процедура. Този орган или организация предприема всички необходими мерки да осигури поверителността на информацията, която се съдържа в офертите.

⁽¹⁾ ОВ L 140, 5.6.2009 г., стр. 16.

ГЛАВА IV

ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА ПРЕНОСНАТА СИСТЕМА

Член 9

Отделяне на преносните системи и операторите на преносни системи

1. Държавите-членки гарантират, че, считано от 3 март 2012 г.:
 - а) всяко предприятие, което притежава преносна система, действа като оператор на преносна система;
 - б) едно и също лице или едни и същи лица нямат право:
 - i) да упражняват пряко или непряко контрол върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, както и да упражняват пряко или непряко контрол или да имат правомощия върху оператори на преносна система или върху преносна система; нито
 - ii) да упражняват пряко или непряко контрол върху оператор на преносна система или върху преносна система, и да упражняват пряко или непряко контрол или да имат правомощия върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка;
 - в) едно и също лице или едни и същи лица нямат право да определят членове на надзорния съвет, административния съвет или на законно представляващи предприятието органи, на оператор на преносна система или на преносна система, както и да упражняват пряко или непряко контрол или да имат правомощия върху предприятието, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка; и
 - г) едно и също лице няма право да бъде член на надзорния съвет, административния съвет или на законно представляващи предприятието органи едновременно на предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, и на оператор на преносна система или на преносна система.
2. Правомощията, посочени в параграф 1, букви б) и в), включват по-специално:
 - а) правомощието да се гласува;
 - б) правомощието да се определят членове на надзорния съвет, административния съвет или законно представляващи предприятието органи; или
 - в) притежаването на мажоритарен дял.
3. За целите на параграф 1, буква б) понятието „предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка“ включва „предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка“ по смисъла на Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно

общите правила за вътрешния пазар на природен газ ⁽¹⁾, а понятията „оператор на преносна система“ и „преносна система“ включват „оператор на преносна система“ и „преносна система“ по смисъла на същата директива.

4. Държавите-членки може да разрешават дерогации от параграф 1, букви б) и в) до 3 март 2013 г., при условие че операторите на преносни системи не са част от вертикално интегрирано предприятие.

5. Задължението, определено в параграф 1, буква а), се смята за изпълнено, когато две или повече предприятия, притежаващи преносни системи, са създали съвместно предприятие, което действа като оператор на преносна система в две или повече държави-членки по отношение на съответните преносни системи. Друго предприятие не може да бъде част от съвместното предприятие, освен ако не е било одобрено като независим системен оператор съгласно член 13 или като независим преносен оператор за целите на глава V.

6. За прилагането на настоящия член, когато лицето, посочено в параграф 1, букви б, в) и г), е държавата-членка или друг публичен орган, два отделни публични органа, упражняващи контрол върху оператора на преносна система или върху преносна система, от една страна, и върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, от друга страна, не се смятат за едно и също лице или едни и същи лица.

7. Държавите-членки гарантират, че нито посочената в член 16 чувствителна търговска информация, притежавана от оператор на преносна система, който е бил част от вертикално интегрирано предприятие, нито персоналът на този оператор не се прехвърлят към предприятия, изпълняващи някоя от функциите по производство или доставка.

8. Когато на 3 септември 2009 г. преносната система принадлежи на вертикално интегрирано предприятие, държава-членка може да вземе решение да не прилага параграф 1.

В този случай тази държава-членка извършва едно от следните действия:

- а) определя независим системен оператор в съответствие с член 13; или
- б) изпълнява разпоредбите на глава V.

9. Когато на 3 септември 2009 г. преносната система принадлежи на вертикално интегрирано предприятие и са налице договорености, които гарантират по-ефективна независимост на оператора на преносна система отколкото разпоредбите на глава V, държава-членка може да реши да не прилага параграф 1.

10. Преди дадено предприятие да бъде одобрено или определено за оператор на преносна система по параграф 9 от настоящия член, то се сертифицира в съответствие с процедурите, установени в член 10, параграфи 4, 5 и 6 от настоящата директива и в член 3 от Регламент (ЕО) № 714/2009, съгласно които Комисията проверява дали наличните договорености ясно гарантират по-ефективна независимост на оператора на преносна система, отколкото разпоредбите на глава V.

⁽¹⁾ Вж. страница 94 от настоящия брой на Официален вестник.

11. Вертикално интегрирано предприятие, притежавашо преносна система, при никакви обстоятелства не се възпира да предприема мерки за изпълнение на изискванията на параграф 1.

12. Предприятията, изпълняващи някоя от функциите по производство или доставка в никакъв случай нямат възможност да контролират пряко или непряко или да упражняват каквито и да било права върху отделените оператори на преносни системи в държавите-членки, за които се прилага параграф 1.

Член 10

Определяне и сертифициране на оператори на преносни системи

1. Преди дадено предприятие да бъде одобрено или определено за оператор на преносна система, то се сертифицира съгласно процедурите, установени в параграфи 4, 5 и 6 от настоящия член и в член 3 от Регламент (ЕО) № 714/2009.

2. Предприятията, които притежават преносна система и които са сертифицирани от националния регулаторен орган по отношение на съответствието им с изискванията на член 9, съгласно посочената по-долу процедура за сертифициране, се одобряват и определят от държавите-членки за оператори на преносни системи. Изборът на оператори на преносни системи се нотифицира на Комисията и се публикува в *Официален вестник на Европейския съюз*.

3. Операторите на преносни системи уведомяват регулаторния орган относно всякакви планирани сделки, които могат да наложат преценка на спазването от тяхна страна на изискванията на член 9.

4. Регулаторните органи наблюдават постоянното спазване от операторите на преносни системи на изискванията на член 9. Те откриват процедура по сертифициране, за да гарантират това съответствие:

- а) след уведомление от оператора на преносна система съгласно параграф 3;
- б) по собствена инициатива в случаите, когато имат сведения, че планирана промяна на правомощията или влиянието върху собствениците на преносни системи или операторите на преносни системи може да доведе до нарушение на член 9, или когато имат основания да смятат, че такова нарушение вече може да е извършено; или
- в) след мотивирано искане от Комисията.

5. Регулаторните органи взимат решение относно сертифицирането на даден оператор на преносна система в срок от четири месеца от датата на уведомлението от оператора на преносна система или от датата на искането на Комисията. След изтичането на този срок сертификатът се смята за издаден. Изричното или мълчаливото решение на регулаторния орган поражда действие единствено след закриването на процедурата, предвидена в параграф 6.

6. Изричното или мълчаливото решение относно сертифицирането на даден оператор на преносна система се нотифицира незабавно на Комисията от регулаторния орган заедно с цялата свързана с това решение информация. Комисията действа съгласно процедурата, установена в член 3 от Регламент (ЕО) № 714/2009.

7. Регулаторните органи и Комисията може да изискват от операторите на преносни системи и от предприятията, изпълняващи някоя от функциите по производство или доставка, всякаква информация, свързана с изпълнението на задълженията им по настоящия член.

8. Регулаторните органи и Комисията запазват поверителността на чувствителната търговска информация.

Член 11

Сертифициране по отношение на трети държави

1. Когато сертифицирането е поискано от собственик на преносна система или от оператор на преносна система, които са контролирани от лице или лица от трети държава или трети държави, регулаторният орган нотифицира Комисията.

Регулаторният орган също така незабавно нотифицира Комисията за всяко обстоятелство, което може да доведе до придобиването на контрол върху преносна система или оператор на преносна система от лице или лица от трета държава или трети държави.

2. Операторите на преносни системи уведомяват регулаторния орган за всяко обстоятелство, което може да доведе до придобиването на контрол върху преносна система или оператор на преносна система от лице или лица от трета държава или трети държави.

3. Регулаторният орган приема проект на решение относно сертифицирането на оператор на преносна мрежа в срок от четири месеца от датата на уведомлението от оператора на преносна мрежа. Регулаторният орган отказва сертифицирането му, ако не е било доказано:

- а) дали съответното лице спазва изискванията на член 9; и
- б) пред регулаторния орган или друг компетентен орган, определен от държавата-членка, че сертифицирането няма да представлява риск за сигурността на доставката на енергия на държавата-членка и на Общността. При разглеждането на този въпрос регулаторният орган или съответно определените друг компетентен орган вземат предвид:
 - и) правата и задълженията на Общността по отношение на тази трета държава, които произтичат съгласно международното право, включително всяко споразумение, сключено с една или повече трети държави, по което Общността е страна, и което разглежда въпросите на сигурността на доставката на енергия;

- ii) правата и задълженията на държавата-членка по отношение на тази трета държава, които произтичат съгласно споразумения, сключени с нея, доколкото са съобразени с правото на Общността; и
 - iii) други конкретни данни и обстоятелства в случая и съответната трета държава.
4. Регулаторният орган незабавно нотифицира решението на Комисията, заедно с цялата свързана с него информация.
5. Държавите-членки предвиждат, преди регулаторният орган да приеме решение относно сертифицирането, посочените в параграф 3, буква б) регулаторен орган или определения компетентен орган да поискат становището на Комисията относно това дали:
- а) съответното лице спазва изискванията на член 9; и
 - б) сертифицирането няма да представлява риск за сигурността на доставките на енергия за Общността.
6. Комисията разглежда искането, посочено в параграф 5, веднага след получаването му. В срок от два месеца след получаване на искането, Комисията предоставя становището си на националния регулаторен орган или на определения компетентен орган, в случай че последният е отправил искането.

При изготвяне на своето становище Комисията може да поиска мнението на Агенцията, съответната държава-членка и заинтересованите страни. В случай че Комисията отправи такова искане, двумесечният срок се удължава с още два месеца.

При отсъствието на становище от страна на Комисията в рамките на срока, посочен в първа и втора алинея, се счита, че Комисията не повдига възражения срещу решението на регулаторния орган.

7. При извършване на оценката на това дали контролът от лице или лица от трета държава или трети държави ще представлява риск за сигурността на доставката на енергия за Общността, Комисията взема предвид:

- а) конкретните данни в случая и съответната трета държава или трети държави; и
 - б) правата и задълженията на Общността по отношение на тази трета държава или трети държави, които произтичат съгласно международното право, включително съгласно всяко споразумение, сключено с една или повече трети държави, по което Общността е страна, и което засяга въпросите на сигурността на доставката.
8. Националният регулаторен орган приема окончателното си решение относно сертифицирането в срок от два месеца след изтичането на срока, посочен в параграф 6. Когато приема окончателното си решение националният регулаторен орган взема изключително предвид становището на Комисията. При всички случаи държавите-членки имат правото да откажат сертифициране тогава, когато сертифицирането представлява риск за сигурността на доставката на енергия за държавата-членка или за сигурността на доставката на енергия за друга държава-членка. В случаите, когато държавата-членка е определила друг компетентен орган да извърши оценката съгласно параграф 3, буква б), тя може да изиска

от националния регулаторен орган да приеме окончателното си решение в съответствие с оценката на този компетентен орган. Окончателното решение на националния регулаторен орган и становището на Комисията се публикуват заедно. Когато окончателното решение се отклонява от становището на Комисията, съответната държава-членка предоставя и публикува заедно с това решение и съображенията, на които то се основава.

9. Настоящият член по никакъв начин не засяга правото на държавите-членки да осъществяват национален правен контрол за защита на легитимните си интереси, свързани с обществената сигурност, в съответствие с правото на Общността.

10. Комисията може да приеме насоки, определящи подробностите относно процедурата, която да бъде следвана за прилагането на настоящия член. Тези мерки, предназначени да изменят несъществени елементи на настоящата директива чрез допълването ѝ се приемат в съответствие с процедурата по регулиране с контрол, посочена в член 46, параграф 2.

11. Настоящият член, с изключение на параграф 3, буква а), се прилага и за държавите-членки, които подлежат на дерогация съгласно член 44.

Член 12

Задачи на операторите на преносни системи

Всеки оператор на преносна система отговаря за:

- а) гарантирането на дълготрайния капацитет на системата да покрива търсенето на пренос на електроенергия в разумни граници, експлоатацията, поддръжката и развитието при икономически приемливи условия на сигурни, надеждни и ефективни преносни мрежи, като се отдава необходимото внимание на околната среда;
- б) осигуряването на подходящи средства за изпълнение на задълженията за предоставяне на услуги;
- в) подобряването на сигурността на доставките чрез достатъчен преносен капацитет и надеждност на системата;
- г) управлението на потоците на електроенергия през системата, като се отчитат обмените с други свързани системи. За тази цел операторът на преносната система отговаря за гарантирането на сигурна, надеждна и ефективна електроенергийна система и в тази връзка за осигуряване на наличието на всички необходими допълнителни услуги, включително услуги, предоставяни в отговор на търсенето, доколкото наличието на тези услуги е независимо от друга преносна система, с която неговата система е взаимосвързана;
- д) предоставянето на оператора на която и да е друга система, с която неговата система е свързана, на достатъчно информация за осигуряване на надеждна и ефективна експлоатация, съгласувано развитие и оперативна съвместимост на свързаната система;

- е) недопускането на дискриминация между ползвателите на системата или от ползватели на класове от системата, особено в полза на свързани с него предприятия;
- ж) предоставянето на ползвателите на системата на информация, която им е необходима за ефикасен достъп до системата; и
- з) събирането на такси и приходи за претоварване по механизма за компенсирание между операторите на преносни системи в съответствие с член 13 от Регламент (ЕО) № 714/2009, предоставянето и управлението на достъп на трети страни и представянето на обосновка, когато такъв достъп им е отказан, се наблюдават от националните регулаторни органи; при изпълнение на задълженията си съгласно настоящия член, операторите на преносни системи на първо място спомогат за пазарната интеграция.

Член 13

Независим системен оператор

1. В случаите, когато към 3 септември 2009 г. преносната система принадлежи на вертикално интегрирано предприятие, държавите-членки може да вземат решение да не прилагат член 9, параграф 1 и да определят независим системен оператор по предложение на собственика на преносната система. Определянето на независим системен оператор подлежи на одобрение от Комисията.

2. Държавата-членка може да одобрява и определя независим системен оператор само когато:

- а) кандидатът за оператор е показал, че отговаря на изискванията на член 9, параграф 1, букви б), в) и г);
- б) кандидатът за оператор е показал, че разполага с финансовите, технически, физически и човешки ресурси, необходими за изпълнението на задачите му по член 12;
- в) кандидатът за оператор се е ангажирал да спазва десетгодишен план за развитие на мрежата, чието изпълнение се контролира от регулаторния орган;
- г) собственикът на преносна система е доказал способността си да изпълнява задълженията си по параграф 5. За тази цел същият представя всички проекти на договорни споразумения с предприятието-кандидат и с всички други заинтересовани образувания; и
- д) кандидатът за оператор е доказал способността си да изпълнява задълженията си съгласно Регламент (ЕО) № 714/2009, включително сътрудничеството между оператори на преносни системи на европейско и регионално равнище.

3. Държавите-членки одобряват и определят за независими оператори на системи предприятията, които са сертифицирани от регулаторния орган като отговарящи на изискванията по член 11 и параграф 2 от настоящия член. Прилага се процедурата за сертифициране, предвидена или в член 10 от настоящата директива и член 3 от Регламент (ЕО) № 714/2009, или в член 11 от настоящата директива.

4. Всеки независим системен оператор отговаря за осигуряването и управлението на достъпа на трети страни, включително за събирането на такси за достъп и претоварване и на приходи от механизма за компенсирание между операторите на преносни системи в съответствие с член 13 от Регламент (ЕО) № 714/2009, както и за експлоатацията, поддръжката и развитието на преносната система и за гарантирането на дълготрайния капацитет на системата да покрива потребление в разумни граници чрез инвестиционно планиране. В рамките на развитието на преносната система независимият оператор на системата отговаря за планирането (включително за разрешителната процедура), изграждането и възлагането на новата инфраструктура. За тази цел независимият оператор на системата действа като оператор на преносна система съгласно разпоредбите на настоящата глава. Собственикът на преносна система не отговаря за предоставянето и управлението на достъпа на трети страни, нито за инвестиционното планиране.

5. Когато бъде определен независимият системен оператор, собственикът на преносната система:

- а) осигурява необходимото сътрудничество и помощ на независимия системен оператор при изпълнението на задачите му, включително по-специално цялата необходима информация;
 - б) финансира инвестициите, които независимият системен оператор е решил да направи и които са одобрени от регулаторния орган, или дава съгласието си да бъдат финансирани от която и да е заинтересована страна, включително от независимия системен оператор. Регулаторният орган одобрява съответните финансови споразумения. Преди това одобрение регулаторният орган се консултира със собственика на преносната система и други заинтересовани страни;
 - в) осигурява покритието на отговорността, свързана с активите на мрежата, с изключение на отговорността, която е свързана със задачите на независимия системен оператор; и
 - г) осигурява гаранциите, необходими за улесняване на финансирането на всички разширения на мрежата с изключение на инвестициите, за които в съответствие с буква б) е дал съгласието си да бъдат финансирани от която и да е заинтересована страна, включително от независимия системен оператор.
6. Съответният национален орган по конкуренция, действащ в тясно сътрудничество с регулаторния орган, разполага с всички необходими правомощия за ефективен надзор над изпълнението на задълженията на собственика на преносна система съгласно параграф 5.

Член 14

Отделяне на собствениците на преносни системи

1. Когато има определен независим оператор на системата, собственикът на преносна система, който е част от вертикално интегрирани предприятия, е независим поне по отношение на правната си форма, организацията и вземането на решения от други дейности, които не са свързани с преноса.

2. За да се осигури независимостта на собствениците на преносни системи съгласно параграф 1, се прилагат следните минимални критерии:

- а) лицата, отговорни за управлението на собственика на преносната система, не участват в дружествени структури на интегрираното електроенергийно предприятие, отговарящи пряко или непряко за ежедневното функциониране на производството, разпределението и доставката на електроенергия;
- б) вземат се подходящи мерки, за да се гарантира, че професионалните интереси на лицата, които отговарят за управлението на дружеството собственик на преносната система, се вземат предвид по начин, осигуряващ способността им да действат независимо; и
- в) собственикът на преносната система въвежда програма за съответствие, в която са посочени взетите мерки за недопускане на дискриминационно поведение, и гарантира, че спазването ѝ се контролира по подходящ начин. Програмата за съответствие определя конкретните задължения на служителите за постигането на тези цели. Лицето или органът, отговарящ за спазването на програмата за съответствие, представя на регулаторния орган годишен доклад, в който са посочени взетите мерки, и който се публикува.

3. Комисията може да приеме насоки за осигуряване на пълно и ефективно изпълнение на изискванията по параграф 2 от настоящия член от собственика на преносна система. Тези мерки, предназначени да изменят несъществени елементи на настоящата директива чрез допълването ѝ, се приемат в съответствие с процедурата по регулиране с контрол, посочена в член 46, параграф 2.

Член 15

Диспечирание и балансиране

1. Без да се засягат доставките на електроенергия въз основа на договорни задължения, включително тези, които произтичат от тържните спецификации, операторът на преносната система, когато има такава функция, отговаря за диспечирането на производствените съоръжения на своята територия и за определяне на ползването на междусистемните електропроводи с други системи.

2. Диспечирането на производствени съоръжения и използването на междусистемните електропроводи се определя въз основа на критерии, които се одобряват от националните регулаторни органи, които са компетентни и които критерии трябва да бъдат обективни, публикувани и прилагани по недискриминационен начин, осигуряващ нормалното функциониране на вътрешния електроенергиен пазар. Критериите отчитат изискването за икономическо предимство на електроенергията от съществуващи производствени съоръжения или обмените по междусистемни електропроводи и техническите ограничения на системата.

3. Държава-членка изисква от системните оператори да действат в съответствие с член 16 от Директива 2009/28/ЕО при диспечирането на производствените съоръжения, използващи възобновяеми енергийни източници. Те също така може да поискат от системния оператор да даде приоритет при диспечирането на производствените съоръжения, произвеждащи комбинирано топлинна енергия и електроенергия.

4. Държава-членка може, с оглед на сигурността на доставките, да даде указание подобен приоритет да се предостави на диспечирането на производствени съоръжения, използващи местни първични енергийни горивни източници, стига това да не надвишава в една календарна година 15 % от цялата първична енергия, необходима за производство на електроенергията, консумирана в съответната държава-членка.

5. Регулаторните органи, когато държавите-членки са предвидили това, или държавите-членки изискват от операторите на преносни системи да спазват минимални стандарти по отношение на поддържането и развитието на преносната система, включително междусистемния капацитет.

6. Операторите на преносни системи осигуряват енергията, която използват за покриване на енергийни загуби и резервна мощност в своята система, в съответствие с прозрачни, недискриминационни и пазарно основани процедури, в случаите, когато те имат такава функция.

7. Правилата, приети от операторите на преносни системи за балансиране на електроенергийната система са обективни, прозрачни и недискриминационни, включително правилата за начисляването на наказателни плащания на ползватели на техните мрежи за енергийни дисбаланси. Редът и условията за предоставянето на такива услуги от операторите на преносни системи, включително правилата и тарифите, се установяват съгласно методика, съвместима с член 37, параграф 6, по недискриминационен и съобразен с разходите начин, като тези условия се публикуват.

Член 16

Поверителност по отношение на операторите на преносни системи и собствениците на преносни системи

1. Без да се засяга член 30 или други правни задължения за разкриване на информация, всеки оператор на преносна система и всеки собственик на преносна система запазва поверителността на чувствителната търговска информация, получена при извършването на дейността му, и предотвратява разкриването по дискриминационен начин на информацията относно собствената си дейност, която може да доведе до търговски предимства. По-специално той не разкрива никаква чувствителна търговска информация на останалите части от предприятието, освен ако това не е необходимо за сключването на търговска сделка. За да се осигури изцяло спазването на правилата за отделяне на информацията, държавите-членки гарантират, че собственикът на преносната система и останалата част от предприятието не използват съвместни служби, като например съвместни правни служби, освен такива с чисто административни или ИТ функции.

2. Операторите на преносни системи нямат право в контекста на продажбите или покупките на електроенергия от свързани предприятия да злоупотребяват с чувствителна търговска информация, получена от трети страни при осигуряването или договарянето на достъп до системата.

3. Информацията, необходима за ефективната конкуренция и ефективното функциониране на пазара се оповестява публично. Това задължение не засяга запазването на поверителността на чувствителната търговска информация.

ГЛАВА V

НЕЗАВИСИМ ПРЕНОСЕН ОПЕРАТОР

Член 17

Активи, оборудване, персонал и самоличност

1. Операторите на преносни системи разполагат с всички човешки, технически, физически и финансови, ресурси, необходими за изпълнение на задълженията им по настоящата директива и по-специално за извършване на дейността по пренос на електроенергия, и по-специално:

- а) активите, необходими за дейността по пренос на електроенергия, включително преносната мрежа, са собственост на оператора на преносната система;
- б) персоналят, необходим за дейността по пренос на електроенергия, включително изпълнението на всички фирмени задачи, се наема на работа от оператора на преносната система;
- в) забранява се наемането на персонал или предоставянето на услуги от и за други части на вертикално интегрираното предприятие. Операторът на преносна система може обаче да предоставя услуги на вертикално интегрираното предприятие, доколкото:
 - i) предоставянето на тези услуги не допуска дискриминиране между ползватели на система, достъпно е за всички ползватели на система при едни и същи условия и ред и не ограничава, нарушава или възпрепятства конкуренцията в производството или доставката; и
 - ii) редът и условията за предоставяне на тези услуги са одобрени от регулаторния орган;
- г) без да се засягат решенията на надзорния орган съгласно член 20, вертикално интегрираното предприятие предоставя своевременно на оператора на преносната система достатъчни финансови ресурси за бъдещи инвестиционни проекти и/или за подмяна на съществуващи активи вследствие на съответно подходящо искане от оператора на преносната система.

2. Дейността по пренос на електроенергия включва най-малко следните задачи в допълнение към изброените в член 12:

- а) представителството на оператора на преносната система и контакти с трети страни и с регулаторните органи;
- б) представителството на оператора на преносна система в рамките на Европейската мрежа на операторите на преносни системи (ЕМОПС за електроенергия);
- в) осигуряване и управление на достъпа на трети страни на недискриминационна основа спрямо ползватели на системата или групи от ползватели на системата;
- г) събирането на всички свързани с преноса такси, включително такси за достъп, изравнителни такси за допълнителни услуги като например закупуване на услуги (балансиране на разходи, енергия за покриване на загуби);
- д) експлоатацията, поддръжката и развитието на сигурна, ефикасна и икономична преносна система;
- е) инвестиционно планиране, което да осигури дълготрайния капацитет на системата да покрива в разумни граници търсенето и да гарантира сигурността на доставките;
- ж) създаването на подходящи съвместни предприятия, включително с един или повече оператори на преносни системи, енергийни борси и другите съответни участници, с цел да се развива създаването на регионални пазари или да се улеснява процесът на либерализиране; и
- з) всички корпоративни услуги, включително правни услуги, счетоводство и ИТ услуги.

3. Операторите на преносни системи са организирани в правна форма, както е посочено в член 1 от Директива 68/151/ЕИО на Съвета ⁽¹⁾.

4. Операторът на преносна система, чрез своята корпоративна самоличност, комуникации, търговски марки и обекти, не създава объркване по отношение на отделната самоличност на вертикално интегрираното предприятие или която и да било част от него.

5. Операторът на преносна система не споделя ИТ системи или оборудване, обекти и системи за сигурност по отношение на достъпа с никоя част от вертикално интегрираното предприятие, нито използва същите консултанти или външни изпълнители за ИТ системи или оборудване, и системи за сигурност по отношение на достъпа.

6. Отчетите на операторите на преносни системи подлежат на одит от страна на одитор, различен от този на вертикално интегрираното предприятие или на която и да е негова част.

⁽¹⁾ Първа директива 68/151/ЕИО на Съвета от 9 март 1968 г. за съгласуване на гаранциите за защита на интересите на съдружниците и на трети лица, които държавите-членки изискват от дружествата по смисъла на член 58, втора алинея от Договора с цел тези гаранции да станат равностойни на цялата територия на Общността (ОВ L 65, 14.3.1968 г., стр. 8).

Член 18

Независимост на оператора на преносна система

1. Без да се засягат решенията на надзорния орган съгласно член 20, операторът на преносна система разполага със:
 - a) действителни права за вземане на решения, независимо от вертикално интегрираното предприятие, по отношение на активи, необходими за експлоатацията, поддръжката или развитието на преносната система; и
 - b) правомощия да набира средства на капиталовия пазар, по-специално чрез заем или увеличаване на капитала.
2. Операторът на преносна система по всяко време действа така че да гарантира наличността на необходимите му ресурси за изпълнение на дейността по преноса по подходящ и ефективен начин и за развитие и поддръжка на ефективна, сигурна и икономична преносна система.
3. Дъщерни предприятия на вертикално интегрираното предприятие, изпълняващи функциите по производство или доставка, не притежават пряко или непряко дялово участие в оператора на преносна система. Операторът на преносна система не притежава нито пряко, нито непряко дялово участие в никое дъщерно предприятие на вертикално интегрираното предприятие, изпълняващо функциите по производство или доставка, нито получава дивиденди или други финансови облаги от това дъщерно предприятие.
4. Цялостната управленска структура и устав на дружеството на оператора на преносна система гарантират ефективната независимост на оператора на преносна система съгласно настоящата глава. Вертикално интегрираното предприятие не определя пряко или непряко конкурентното поведение на оператора на преносна система по отношение на текущите дейности на оператора на преносна система и управлението на мрежата, или по отношение на дейностите, необходими за изготвянето на десетгодишния план за развитие на мрежата, разработен съгласно член 22.
5. При изпълнение на задачите им по член 12 и член 17, параграф 2 от настоящата директива и в съответствие с членове 14, 15 и 16 от Регламент (ЕО) № 714/2009, операторите на преносни системи не упражняват дискриминация спрямо различни лица или образувания, нито ограничават, нарушават или възпрепятстват конкуренцията в производството или доставките.
6. Всички търговски и финансови отношения между вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система, включително заеми, предоставяни от оператора на преносна система на вертикално интегрираното предприятие, се осъществяват при пазарни условия. Операторът на преносна система съхранява подробна документация за тези търговски и финансови отношения и при поискване предоставя достъп до нея на регулаторния орган.
7. Операторът на преносна система представя за одобрение от регулаторния орган всички търговски и финансови споразумения с вертикално интегрираното предприятие.

8. Операторът на преносна система информира регулаторния орган за финансовите ресурси, посочени в член 17, параграф 1, буква г), които се предоставят за бъдещи инвестиционни проекти и/или за смяна на съществуващи активи.

9. Вертикално интегрираното предприятие се въздържа от всякакво действие, възпрепятстващо или увреждащо оператора на преносна система при изпълнението на задълженията му съгласно настоящата глава и не изисква от оператора на преносна система да иска разрешение от вертикално интегрираното предприятие, за да изпълнява тези задължения.

10. Предприятие, сертифицирано от регулаторния орган като изпълняващо изискванията по настоящата глава, се одобрява и определя за оператор на преносна система от съответната държава-членка. Прилага се процедурата за сертифициране, предвидена или в член 10 от настоящата директива и член 3 от Регламент (ЕО) № 714/2009, или в член 11 от настоящата директива.

Член 19

Независимост на персонала и ръководството на оператора на преносна система

1. Решения, свързани с назначаването и подновяването на договори, условията на работа, включително възнаграждението и прекратяването на мандата на лицата, отговарящи за управлението и/или на членовете на административните органи на оператора на преносна система, се вземат от надзорния орган на оператора на преносна система, определен съгласно член 20.
 2. Самоличността и условията, които уреждат мандата, продължителността му и прекратяването му за лицата, определени от надзорния орган за назначаване или подновяване на договорите им като отговарящи за оперативното управление и/или като членове на административните органи на оператора на газопреносна система, както и основанията за всяко предлагано решение за прекратяване на такъв мандат, се съобщават на регулаторния орган. Тези условия и решенията, посочени в параграф 1, придобиват обвързваща сила, ако в срок от три седмици след съобщаването им регулаторният орган не е възразил срещу тях.
- Регулаторният орган може да възрази срещу решенията, посочени в параграф 1, когато:
- a) възникнат съмнения относно професионалната независимост на лицата, определени като отговарящи за управлението и/или като членове на административни органи; или
 - b) в случай на предсрочно прекратяване на мандат, съществуват съмнения относно основанията за това предсрочно прекратяване.
3. В срок от три години преди назначаването им, лицата, отговарящи за управлението и/или членовете на административните органи на оператора на преносна система, които подлежат на условията на настоящия параграф, не са заемали професионален пост или отговорна длъжност, нямали са интереси или делови отношения, пряко или непряко, с вертикално интегрирано предприятие или която и да е част от него, или с негови акционери, притежаващи контролен пакет от акции, и различни от оператора на преносна система.

4. Лицата, отговарящи за управлението, и/или членовете на административните органи и служителите на оператора на преносна система, не заемат професионален пост или отговорна длъжност, нямат интереси или делови отношения, пряко или непряко, с която и да е друга част от вертикално интегрираното предприятие или с негови акционери, притежаващи контролен пакет от акции.

5. Лицата, отговарящи за управлението, и/или членовете на административните органи и служителите на оператора на преносна система, нямат интереси или не получават финансови облаги, пряко или непряко, от която и да е част от вертикално интегрираното предприятие, различна от оператора на преносна система. Тяхното възнаграждение не зависи от дейностите или резултатите на вертикално интегрираното предприятие, различни от тези на оператора на преносна система.

6. На лицата, отговарящи за управлението, и/или на членовете на административните органи на оператора на преносна система се гарантират ефективни права за обжалване пред регулаторния орган срещу предсрочно прекратяване на мандата им.

7. След прекратяването на мандата им в оператора на преносна система лицата, отговарящи за управлението, и/или членовете на административните органи не заемат професионален пост или отговорна длъжност, нямат интереси или делови отношения с която и да е част от вертикално интегрираното предприятие, различна от оператора на преносна система, или с негови акционери, притежаващи контролен пакет от акции, за период не по-малък от четири години.

8. Параграф 3 се прилага спрямо мнозинството от лицата, отговорни за управлението, и/или членовете на административните органи на оператора на преносна система.

Лицата, отговорни за управлението, и/или членовете на административните органи на оператора на преносна система, които не подлежат на условията на параграф 3, не са упражнявали управленска или друга значима дейност във вертикално интегрираното предприятие за период от най-малко шест месеца преди назначаването им.

Първа алинея от настоящия параграф и параграфи 4—7 се прилагат по отношение на всички лица, участващи в оперативното управление, както и към тези, които им докладват директно по въпроси, свързани с експлоатацията, поддръжката и развитието на мрежата.

Член 20

Надзорен орган

1. Операторът на преносна система има надзорен орган, натоварен да взема решенията, които могат съществено да повлияят върху стойността на активите на акционерите в оператора на преносна система, по-специално решенията, свързани с одобрението на годишните финансови планове, нивото на задължениост на оператора на преносна система и размера на дивидентите, които се разпределят между акционерите. Решенията, попадащи в обхвата на компетентност на надзорния орган, изключват тези, които са свързани с текущите дейности на оператора на преносна

система и управлението на мрежата, и с дейностите, необходими за изготвянето на десетгодишния план за развитие на мрежата, разработен съгласно член 22.

2. Надзорният орган е съставен от членове, представляващи вертикално интегрираното предприятие, членове, представляващи акционери на трети страни и, когато съответното законодателство на държавата-членка предвижда това, членове, представляващи други заинтересовани страни, например служителите в оператора на преносна система.

3. Член 19, параграф 2, първа алинея и член 19, параграфи 3—7 се прилагат поне за половината членове на надзорния орган минус един.

Член 19, параграф 2, втора алинея, буква б) се прилага за всички членове на надзорния орган.

Член 21

Програма за съответствие и отговорник по съответствието

1. Държавите-членки гарантират, че операторите на преносни системи въвеждат и изпълняват програма за съответствие, в която се определят мерки за недопускане на дискриминационно поведение, и гарантират, че спазването на тази програма се контролира по подходящ начин. Програмата за съответствие определя конкретните задължения на служителите за постигането на тези цели. Тя подлежи на одобрение от националния регулатор. Без да се засягат правомощията на регулаторния орган, спазването на програмата се контролира независимо от отговорника по съответствието.

2. Отговорникът по съответствието се назначава от надзорния орган, след одобрение от регулаторния орган. Регулаторният орган може да откаже да одобри назначаването на отговорника по съответствието единствено на основание липса на независимост или на професионална компетентност. Отговорникът по съответствието може да бъде физическо или юридическо лице. Член 19, параграфи 2—8 се прилагат за отговорника по съответствието.

3. Отговорникът по съответствието отговаря за:

- a) наблюдение на изпълнението на програмата за съответствие;
- b) изготвяне на ежегоден доклад, в който се посочват мерките, предприети за изпълнение на програмата за съответствие, и представяне на доклада на регулаторния орган;
- b) докладване пред надзорния орган и отправяне на препоръки относно програмата за съответствие и изпълнението ѝ;
- г) уведомяване на регулаторния орган относно всички значителни нарушения по отношение на изпълнението на програмата за съответствие; и
- д) докладване пред регулаторния орган за всички търговски и финансови отношения между вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система.

4. Отговорникът по съответствието представя на регулаторния орган предлаганите решения относно инвестиционния план или отделните инвестиции в мрежата. Това задължение се изпълнява най-късно, когато ръководството и/или компетентният административен орган на оператора на преносна система представи тези документи на надзорния орган.

5. В случай че вертикално интегрираното предприятие на своето общо събрание или чрез гласуване на членовете на определения от него надзорен орган е осуетило приемането на дадено решение, с което е възпрепятствало или забавило инвестиции, които е трябвало да бъдат осъществени през следващите три години съгласно десетгодишния план за развитие на мрежата, отговорникът по съответствието докладва за това пред регулаторния орган, който тогава действа в съответствие с член 22.

6. Условието, които уреждат мандата или условията на заетост на отговорника по съответствието, включително продължителността на неговия мандат, подлежат на одобрение от регулаторния орган. Тези условия осигуряват независимостта на отговорника по съответствието, включително като му осигуряват всички ресурси, които са необходими за изпълнение на задълженията му. По време на своя мандат отговорникът по съответствието не заема друг професионален пост или отговорна длъжност и няма интереси, пряко или непряко, в или с която и да е част от вертикално интегрираното предприятие или с неговите акционери, притежаващи контролен пакет от акции.

7. Отговорникът по съответствието докладва редовно, устно или писмено, пред регулаторния орган и има право да докладва редовно, устно или писмено, пред надзорния орган на оператора на преносна система.

8. Отговорникът по съответствието може да присъства на всички заседания на управителните или административните органи на оператора на преносна система, както и на заседанията на надзорния орган и на общото събрание. Отговорникът по съответствието присъства на всички заседания, на които се разискват следните въпроси:

- a) условията за достъп до мрежата, определени в Регламент (ЕО) № 714/2009, по-специално по отношение на тарифи, услуги, свързани с достъп на трети страни, разпределение на капацитет, управление на претоварването, прозрачност, балансиране и вторични пазари;
- b) проектите, целящи експлоатация, поддръжка и развитие на преносната система, включително междусистемните връзки и инвестициите във връзките;
- в) закупуването или продажбите на енергия, необходими за експлоатацията на преносната система.

9. Отговорникът по съответствието контролира спазването на член 16 от оператора на преносна система.

10. Отговорникът по съответствието разполага с достъп до цялата необходима информация и до помещението на оператора на преносна система, както и до цялата информация, нужна за изпълнението на неговите задачи.

11. След предварително одобрение от регулаторния орган, надзорният орган може да освободи от длъжност отговорника по съответствието. Той освобождава отговорника по съответствието на основание липса на независимост или на професионални способности, по искане на регулаторния орган.

12. Отговорникът по съответствието има достъп до помещенията на оператора на преносна система, без да е необходимо предварително известие.

Член 22

План за развитие на мрежата и правомощия за вземане на инвестиционни решения

1. Всяка година операторите на преносни системи представят на регулаторния орган десетгодишен план за развитие на мрежата, основан на съществуващото и прогнозираното търсене и предлагане, след консултация с всички заинтересовани страни. Този план за развитие на мрежата съдържа ефикасни мерки с оглед гарантиране на адекватността на системата и сигурността на доставките.

2. По-специално десетгодишният план за развитие на мрежата:

- a) показва на участниците в пазара основната инфраструктура за пренос, която трябва да се изгради или осъществени през следващите десет години;
- b) съдържа всички инвестиции, за които вече е взето решение, и определя новите инвестиции, които трябва да бъдат направени през следващите три години; и
- в) предвижда график за всички инвестиционни проекти.

3. При изготвянето на десетгодишния план за развитие на мрежата операторът на преносна система прави разумни предвиждания за измененията в производството, доставките, потреблението и обмена с други държави, като взема предвид инвестиционните планове за регионални мрежи и мрежи в цялата Общност.

4. Регулаторният орган се консултира с всички настоящи или потенциални ползватели на системата относно десетгодишния план за развитие на мрежата по открит и прозрачен начин. От лицата или предприятията, които твърдят, че са потенциални ползватели на системата, може да бъде поискано да обосноват твърденията си. Регулаторният орган публикува резултата от процеса на консултации, и по-специално възможните нужди от инвестиции.

5. Регулаторният орган проучва дали десетгодишният план за развитие на мрежата обхваща всички нужди от инвестиции, установени в процеса на консултации, и дали той е в съответствие с необвързващия десетгодишен план за развитие на мрежата за цялата Общност (план за развитие на мрежата за цялата Общност), посочен в член 8, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕО) № 714/2009. Ако се породят съмнения относно съответствието с необвързващия план за развитие на мрежата в цялата Общност, регулаторният орган се консултира с Агенцията. Регулаторният орган може да поиска от оператора на преносна система да измени своя десетгодишен план за развитие на мрежата.

6. Регулаторният орган наблюдава и оценява изпълнението на десетгодишния план за развитие на мрежата.

7. Освен ако не са налице наложителни причини извън неговия контрол, при обстоятелства, при които операторът на преносна система не извърши инвестиция, която съгласно десетгодишния план за развитие на мрежата е следвало да бъде извършена в следващите три години, държавите-членки гарантират, че от регулаторния орган се изисква да предприеме поне една от следните мерки, които да гарантират извършването на такава инвестиция, ако все още е подходящо да бъде направена въз основа на най-актуалния десетгодишен план за развитие на мрежата:

- a) да поиска от оператора на преносна система да изпълни въпросните инвестиции;
- b) да организира за въпросната инвестиция тръжна процедура, открита за всички инвеститори; или
- в) да задължи оператора на преносна система да приеме увеличение на капитала, за да финансира необходимите инвестиции, и да позволи на независими инвеститори участие в капитала.

При упражняване на правомощията си по първа алинея, буква б) регулаторният орган може да задължи оператора на преносна система да приеме едно или повече от следните:

- a) финансиране от всяка трета страна;
- b) изграждане от всяка трета страна;
- в) изграждане на съответните нови активи самостоятелно;
- г) експлоатация на съответните нови активи самостоятелно.

Операторът на преносна система предоставя на инвеститорите цялата информация, необходима за осъществяване на инвестицията, свързва нови активи с преносната мрежа и като цяло полага всички усилия да улесни изпълнението на инвестиционния проект.

Съответните финансови договорености подлежат на одобрение от регулаторния орган.

8. Когато регулаторният орган е упражнил правомощията си по параграф 7, първа алинея, съответните тарифни разпоредби обхващат разходите по въпросната инвестиция.

Член 23

Правомощия за вземане на решение по отношение на свързването на нови електроцентрали към преносната система

1. Операторът на преносна система определя и публикува прозрачни и ефикасни процедури за недискриминационно свързване на нови електроцентрали към преносната система. Тези процедури подлежат на одобрение от националните регулаторни органи.

2. Операторът на преносна система няма право да откаже свързването на нова електроцентрала въз основа на възможни бъдещи ограничения на съществуващите мощности на мрежата, като например претоварване в отдалечени части на преносната система. Операторът на преносна система предоставя необходимата информация.

3. Операторът на преносна система няма право да откаже нова точка за свързване на основание, че това ще доведе до допълнителни разходи, свързани с необходимото увеличение на капацитета на елементите от системата в непосредствена близост до точката на свързване.

ГЛАВА VI

ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА РАЗПРЕДЕЛИТЕЛНА СИСТЕМА

Член 24

Определяне на оператори на разпределителни системи

Държавите-членки определят сами или изискват от предприятията, които притежават или отговарят за разпределителни системи, да определят един или повече оператори на разпределителни системи за период от време, който се установява от държавите-членки при отчитане на съображенията за ефективност и икономически баланс. Държавите-членки гарантират, че операторите на разпределителни системи действат в съответствие с членове 25, 26 и 27.

Член 25

Задачи на операторите на разпределителни системи

1. Операторът на разпределителна система е отговорен за гарантиране на дългосрочната способност на системата да отговаря на разумни искания за разпределението на електроенергията, за експлоатацията, поддръжката и развитието при икономически условия на сигурна, надеждна и ефикасна електроразпределителна система на своята територия, като се съобразява надлежно с околната среда и енергийната ефективност.

2. При всички случаи той не трябва да дискриминира ползватели на системата или групи от ползватели на системата, особено в полза на свързаните с него предприятия.

3. Операторът на разпределителна система предоставя на ползвателите на системата информацията, която им е необходима за ефективен достъп до системата, включително за нейното използване.

4. Държавата-членка може да поиска от оператора на разпределителна система при диспечериране на производствените съоръжения да даде приоритет на производствени съоръжения, които използват възобновяеми енергийни източници или отпадъци, или произвеждащи комбинирано топлинна енергия и електроенергия.

5. Всеки оператор на разпределителни системи осигурява енергията, която използва за покриване на енергийни загуби и резервна мощност в своята система, в съответствие с прозрачни, недискриминационни и пазарно основани процедури, в случаите, когато има такава функция. Това изискване не засяга използването на електроенергията по договори, сключени преди 1 януари 2002 г.

6. Когато оператор на разпределителна система отговаря за балансирането на разпределителната система, правилата, приети от него за тази цел, са обективни, прозрачни и недискриминационни, включително правилата за налагане на такси на ползвателите на системата за енергийни дисбаланси на техните мрежи. Редът и условията за предоставянето на такива услуги от операторите на разпределителни системи, включително правилата и тарифите, се установяват съгласно член 37, параграф 6, по недискриминационен и съобразен с разходите начин, като тези условия се публикуват.

7. При планиране на развитието на разпределителната мрежа операторът на разпределителна система обмисля и мерки за енергийна ефективност/управление на търсенето и/или разпределено производство, които биха могли да заместят необходимостта от модернизиране или подмяна на електроенергийна мощност.

Член 26

Отделяне на операторите на разпределителни системи

1. Когато операторът на разпределителна система е част от вертикално интегрирано предприятие, той е независим поне по отношение на правната си форма, организацията и взимането на решения от други дейности, които не са свързани с разпределението. Тези правила не създават задължение за отделяне на собствеността върху активите на оператора на разпределителна система от вертикално интегрираното предприятие.

2. В допълнение към изискванията по параграф 1, когато операторът на разпределителна система е част от вертикално интегрирано предприятие, той е независим по отношение на организацията и вземането на решения от другите дейности, които не са свързани с разпределението. За да се постигне това, се прилагат следните минимални критерии:

- а) тези лица, които отговарят за управлението на оператора на разпределителна система, не трябва да участват в дружествени структури на интегрираното електроенергийно предприятие, отговарящи, пряко или непряко, за ежедневното управление на производството, преноса или доставката на електроенергия;
- б) следва да се вземат подходящи мерки, за да се гарантира, че професионалните интереси на лицата, отговорни за управлението на оператора на разпределителна система, са отчетени по начин, гарантиращ, че тези лица са в състояние да действат независимо;
- в) операторът на разпределителна система трябва да има ефективни права за вземане на решения, независимо от интегрираното електроенергийно предприятие, по отношение на активи, необходими за експлоатацията, поддръжката или развитието на мрежата. За да изпълнява тези задачи, операторът на разпределителна система разполага с необходимите ресурси, включително човешки, технически, физически и финансови ресурси. Това не следва да възпрепятства съществуването на подходящи координационни механизми, които

да гарантират защитата на икономическите и управленско-надзорните права на дружеството майка в негово дъщерно дружество по отношение възвръщаемостта върху активите, регулирани непряко в съответствие с член 37, параграф 6. По-специално това дава възможност на дружеството майка да одобрява годишния финансов план или друг равносетен инструмент на оператора на разпределителна система и да поставя глобални ограничения върху равнището на задължението на дъщерното дружество. Не се допуска дружеството майка да дава указания относно текущата дейност или по отношение на отделни решения, свързани с изграждането или модернизирането на електропроводи на ниво разпределение, които не надвишават условията на одобрения финансов план или равносетен документ; и

- г) операторът на разпределителна система трябва да въведе програма за съответствие, в която са посочени взетите мерки за недопускане на дискриминационно поведение, и гарантира, че спазването ѝ се контролира по подходящ начин. Програмата за съответствие определя конкретните задължения на служителите за изпълнението на тази цел. Лицето или органът, отговарящ за наблюдението на програмата за съответствие, отговорникът по съответствието на оператора на разпределителната система, представя на регулаторния орган, посочен в член 35, параграф 1 годишен доклад, в който са посочени взетите мерки и който се публикува. Отговорникът по съответствието на оператора на разпределителната система има пълна независимост и достъп до цялата информация за оператора на разпределителна система и всички свързани с него предприятия, необходима за изпълнението на задачите му.

3. Когато операторът на разпределителна система е част от вертикално интегрирано предприятие, държавите-членки гарантират, че дейността му се следи от регулаторните органи или други компетентни органи, така че да не може да се възползва от вертикалната си интеграция с цел нарушаване на конкуренцията. По-специално вертикално интегрираният оператор на разпределителна система в комуникациите си и при използването на търговската си марка не създава възможност за обръкване относно отделната идентичност на клона за доставка на вертикално интегрираното предприятие.

4. Държавите-членки може да решат да не прилагат параграфи 1, 2 и 3 за интегрирани електроенергийни предприятия, обслужващи по-малко от 100 000 свързани клиенти, или обслужващи малки изолирани системи.

Член 27

Задължения за поверителност на операторите на разпределителни системи

Без да се засяга член 30 или други правни задължения за разкриване на информация, всеки оператор на разпределителна система запазва поверителността на чувствителната търговска информация, получена при извършването на дейността му, и да предотвратява разкриването по дискриминационен начин на информация относно собствената му дейност, която може да доведе до търговски предимства.

Член 28

Затворени разпределителни системи

1. Държавите-членки може да предвидят, че националните регулаторни органи или други компетентни органи класифицират като „затворена разпределителна система“ такава система, която разпределя електроенергия в рамките на географски обособен промишлен или търговски обект или обект с общо ползване на услуги и, без да се засяга параграф 4, не доставя на битови потребители, в случай че:

- a) поради определени технически причини или причини, свързани с безопасността, дейностите или производственият процес на ползвателите на тази система са интегрирани; или
- b) тази система разпределя електроенергия основно на собственика или оператора на системата или на предприятията, свързани с тях.

2. Държавите-членки може да предвидят, че националните регулаторни органи освобождават оператора на затворена разпределителна система от:

- a) задълженията съгласно член 25, параграф 5 да осигурява енергията, която използва за покриване на енергийни загуби и резервна мощност в своята система, в съответствие с прозрачни, недискриминационни и пазарно основани процедури;
- b) задължението съгласно член 32, параграф 1 тарифите или методиките, на които се основава тяхното изчисление, да са одобрени преди влизането им в сила в съответствие с член 37.

3. Когато е предоставена дерогация съгласно параграф 2, приложимите тарифи или методиките, на които се основава тяхното изчисление, се преразглеждат и одобряват в съответствие с член 37 по искане на ползвател на затворената разпределителна система.

4. Инцидентно използване на системата от малък брой домакинства, които са наети на работа при собственика на разпределителната система или които имат подобни връзки с него и се намират в границите на зоната, обслужвана от затворена разпределителна система, не изключва предоставяне на освобождаване по параграф 2.

Член 29

Комбиниран оператор

Член 26, параграф 1 не възпрепятства дейността на комбиниран оператор на преносна и разпределителна система, при условие че този оператор спазва разпоредбите на член 9, параграф 1 или членове 13 и 14 или на глава V или попада в обхвата на член 44, параграф 2.

ГЛАВА VII

ОТДЕЛЯНЕ И ПРОЗРАЧНОСТ НА СЧЕТОВОДНИТЕ ОТЧЕТИ

Член 30

Право на достъп до счетоводните отчети

1. Държавите-членки или компетентният орган, определен от тях, включително регулаторните органи, посочени в член 35 имат

право на достъп до счетоводните отчети на електроенергийните предприятия съгласно член 31, доколкото това е необходимо, за да изпълняват своите функции.

2. Държавите-членки и определеният компетентен орган, включително регулаторните органи, запазват поверителността на чувствителна търговска информация. Държавите-членки може да предвидят разкриване на такава информация, когато това е необходимо, за да могат компетентните органи да изпълняват функциите си.

Член 31

Отделяне на счетоводните отчети

1. Държавите-членки предприемат необходимите стъпки, за да гарантират, че счетоводните отчети на електроенергийните предприятия се водят в съответствие с параграфи 2 и 3.

2. Електроенергийните предприятия, независимо от системата си на собственост или правната си форма, съставят, представят за одит и публикуват своите годишни счетоводни отчети в съответствие с разпоредбите на националното законодателство относно годишните отчети на дружествата с ограничена отговорност, приети в съответствие с Четвърта директива 78/660/ЕИО на Съвета от 25 юли 1978 г., приета на основание член 44, параграф 2, буква ж) (*) от Договора, относно годишните счетоводни отчети за някои видове дружества (1).

Предприятията, които не са правно задължени да публикуват своите годишни счетоводни отчети, съхраняват в централното си управление копие от тях на разположение на обществеността.

3. При своето вътрешно счетоводство електроенергийните предприятия, водят отделни счетоводни отчети за всяка от дейностите по пренос и разпределение, както те биха ги водили, ако въпросните дейности се извършваха от отделни предприятия, с цел недопускане на дискриминация, кръстосано субсидиране и нарушаване на конкуренцията. Те също така водят и счетоводни отчети, които могат да бъдат консолидирани, за други електроенергийни дейности, които не са свързани с пренос или разпределение. До 1 юли 2007 г. те водят отделни счетоводни отчети за дейностите по доставка на привилегирани клиенти и дейностите по доставка на непривилегирани клиенти. Приходите от собствеността на преносната или разпределителната система се посочва в счетоводните отчети. Когато е подходящо, те водят консолидирани счетоводни отчети за други неелектроенергийни дейности. Вътрешното счетоводство включва баланс и отчет за приходите и разходите за всяка дейност.

4. Одитът, посочен в параграф 2, удостоверява по-специално спазването на задължението за недопускане на дискриминация и кръстосано субсидиране, посочено в параграф 3.

(*) Заглавието на Директива 78/660/ЕИО е коригирано, за да се отчете преномерирането на членовете на Договора за създаване на Европейската общност в съответствие с член 12 от Договора от Амстердам; първоначалното позоваване е било на член 54, параграф 3, буква ж).

(1) ОВ L 222, 14.8.1978 г., стр. 11.

ГЛАВА VIII

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДОСТЪПА ДО СИСТЕМАТА

Член 32

Достъп на трети страни

1. Държавите-членки осигуряват прилагането на система за достъп на трети страни до преносните и разпределителните системи въз основа на публикувани тарифи, приложими за всички привилегирани клиенти и прилагани обективно и без дискриминация между ползвателите на системата. Държавите-членки гарантират, че тези тарифи или методиките, на които се основава тяхното изчисление, са одобрени преди влизането им в сила в съответствие с член 37 и че тези тарифи и методики — когато само методиките са одобрени — са публикувани преди влизането им в сила.

2. Операторът на преносна или разпределителна система може да откаже достъп, когато липсва необходимия капацитет. Подобен отказ трябва да бъде придружен от надлежно обосновани причини, особено предвид разпоредбите на член 3, като се изхожда от обективни и целесъобразни в техническо и икономическо отношение критерии. Регулаторните органи, когато държавите-членки са предвидили това, или държавите-членки гарантират, че тези критерии се прилагат последователно и че ползвателят на системата, на когото е бил отказан достъп, може да се възползва от процедура за уреждане на спорове. Регулаторните органи гарантират също така, когато е подходящо и когато се дава отказ за достъп, че операторът на преносна или разпределителна система предоставя съответната информация за мерките, които биха били необходими за укрепване на мрежата. На страната, поискала тази информация, може да бъде наложена разумна такса, отразяваща разходите за предоставяне на подобна информация.

Член 33

Отваряне на пазара и реципрочност

1. Държавите-членки гарантират, че привилегираните клиенти включват:

- a) до 1 юли 2004 г. — привилегираните клиенти, посочени в член 19, параграфи 1—3 от Директива 96/92/ЕО. Държавите-членки публикуват до 31 януари всяка година критериите за определяне на тези привилегирани клиенти;
- b) от 1 юли 2004 г. — всички небитови клиенти;
- b) от 1 юли 2007 г. — всички клиенти.

2. За недопускане на дисбаланс при отварянето на електроенергийните пазари:

- a) договори за доставка на електроенергия с привилегирован клиент в системата на друга държава-членка не са забранени, ако клиентът се счита за привилегирован и в двете въпросни системи; и

- b) когато сделките, описани в буква а), се отказват поради това, че клиентът е привилегирован само в една от двете системи, Комисията може да задължи, като взема под внимание положението на пазара и общия интерес, отказващата страна да изпълни исканата доставка по искане на държавата-членка, в която се намира привилегированият клиент.

Член 34

Директни електропроводни линии

1. Държавите-членки предприемат необходимите мерки, за да се позволи:

- a) на всички производители на електроенергия и предприятия за доставка на електроенергия, установени на тяхна територия, да снабдяват своите обекти, дъщерни дружества и привилегировани клиенти чрез директна електропроводна линия; и
- b) всички привилегировани клиенти на тяхна територия да бъдат снабдявани чрез директна електропроводна линия от производител и предприятия за доставка.

2. Държавите-членки установяват критериите за предоставянето на разрешения за изграждане на директни електропроводни линии на тяхна територия. Тези критерии трябва да бъдат обективни и недискриминационни.

3. Възможността за доставка на електроенергия чрез директна електропроводна линия, посочена в параграф 1 от настоящия член, не засяга възможността за договаряне на електроенергия в съответствие с член 32.

4. Държавите-членки може да обвържат разрешението за изграждане на директна електропроводна линия с отказ за достъп до системата въз основа, в зависимост от случая, на член 32 или със започване на процедура за решаване на спор съгласно член 37.

5. Държавите-членки може да откажат разрешение за директна електропроводна линия, ако издаването на подобно разрешение би пречило разпоредбите на член 3. Този отказ се придружава от надлежно обосновани съображения.

ГЛАВА IX

НАЦИОНАЛНИ РЕГУЛАТОРНИ ОРГАНИ

Член 35

Определяне и независимост на регулаторните органи

1. Всяка държава-членка определя един-единствен национален регулаторен орган на национално равнище.

2. Параграф 1 от настоящия член не засяга определянето на други регулаторни органи на регионално равнище в рамките на държавите-членки, при условие че има един старши представител, който представлява държавата-членка и осъществява контакти на общностно равнище в рамките на Съвета на регулаторите на Агенцията в съответствие с член 14, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 713/2009.

3. Чрез дерогация от параграф 1 от настоящия член дадена държава-членка може да определи регулаторни органи за малки системи на географски отделен район, чието потребление през 2008 г. е било по малко от 3 % от общото потребление на държавата-членка, от която е част. Тази дерогация не засяга определянето на един старши представител, който представлява държавата-членка и осъществява контакти на общностно равнище в рамките на Съвета на регулаторите на Агенцията в съответствие с член 14, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 713/2009.

4. Държавите-членки гарантират независимостта на регулаторния орган и безпристрастното и прозрачно упражняване на правомощията му. За тази цел, държавата-членка гарантира, че при изпълнението на регулаторни функции, възложени му съгласно настоящата директива и свързаното с нея законодателство, регулаторният орган:

- a) е правно отделен и функционално независим от други публични и частни образувания;
- b) гарантира, че персоналят му и лицата, отговорни за управлението му:
 - i) действат независимо от пазарни интереси; и
 - ii) не търсят или не получават преки инструкции от правителство или друго публично или частно образувание при изпълнение на своите регулаторни функции. Това изискване не засяга тясното сътрудничество, при необходимост, с други релевантни национални органи, нито общите политически насоки, дадени от правителството, които не са свързани с регулаторните правомощия и задължения съгласно член 37.

5. За да защитят независимостта на регулаторния орган, държавите-членки по-специално гарантират, че:

- a) регулаторният орган може да взема автономни решения, независимо от всякакви политически органи и разполага със собствени годишни бюджетни кредити, с автономност при изпълнението на предоставения бюджет, както и с достатъчни човешки и финансови ресурси за изпълнение на своите задължения; и
- b) членовете на управителния съвет на регулаторния орган или, при липса на управителен съвет, висшите ръководни служители на регулаторния орган се назначават за определен мандат от пет до седем години, който може да бъде подновен веднъж.

По отношение на първа алинея, буква б), държавите-членки осигуряват подходяща ротационна схема за управителния съвет или висшите ръководни служители. Членовете на управителния съвет или, при липса на управителен съвет, висшите ръководни служители може да бъдат освободени от длъжност по време на мандата си единствено ако вече не отговарят на условията, посочени в настоящия член, или са виновни за закононарушения съгласно националното право.

Член 36

Общи цели на регулаторния орган

При изпълнение на регулаторните функции, посочени в настоящата директива, регулаторния орган взема всички подходящи мерки за постигане на следните цели в рамките на своите задължения и правомощия, установени в член 37, в тясно сътрудничество с други релевантни национални органи, включително органите по конкуренция, когато това е необходимо, без да се засяга тяхната компетентност:

- a) насърчаване, в тясно сътрудничество с Агенцията, с регулаторните органи на другите държави-членки и с Комисията, на развиването на конкурентен, сигурен и устойчив от екологична гледна точка вътрешен пазар на електроенергия в рамките на Общността, както и на действителното отваряне на пазара за всички клиенти и доставчици в Общността, и осигуряване на подходящи условия за ефективната и надеждна експлоатация на електроенергийните мрежи, като се вземат предвид дългосрочните цели;
- b) развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Общността за постигане на целите, посочени в буква а);
- в) премахване на ограниченията върху търговията с електроенергия между държавите-членки, което включва развиване на подходящ капацитет за трансграничен пренос, с цел да се отговори на търсенето и да се стимулира интеграцията на националните пазари, с което може да се улесни свободният поток на електроенергия в Общността;
- г) съдействие за постигане, по най-разходоэффективен начин, на развитието на сигурни, надеждни и ефикасни недискриминационни системи, които са ориентирани към потребителите, и насърчаване на съответност на системите и, съгласно общите цели на енергийната политика, енергийната ефективност, както и интеграцията на производство от различен мащаб на електроенергия от възобновяеми енергийни източници и разпределено производство както в преносните, така и в разпределителните мрежи;
- д) улесняване на достъпа до мрежата на производствен капацитет от ново поколение, по-специално отстраняване на пречки, които биха могли да възпрепятстват достъпа на нови участници на пазара и на електроенергията от възобновяеми енергийни източници;
- е) осигуряване на подходящи стимули в краткосрочен и дългосрочен план за операторите и ползвателите на системи, така че да се увеличи ефикасността на системите и да се насърчи интеграцията на пазарите;
- ж) гарантиране, че клиентите се ползват от ефективното функциониране на националния пазар, насърчаване на ефективната конкуренция и съдействие за осигуряване на защита на потребителите;
- з) съдействие за постигане на високи стандарти по отношение на универсалната и обществените услуги за доставка на електроенергия, допринасяне за защитата на уязвимите клиенти и допринасяне за съвместимостта на процесите за обмен на данни, необходими на клиентите за смяна на доставчика.

Член 37

Задължения и правомощия на регулаторния орган

1. Регулаторният орган има следните задължения:

- а) определяне или одобряване, в съответствие с прозрачни критерии, на тарифи за пренос или разпределение или техните методи;
- б) да осигури изпълнението от страна на операторите на преносни и разпределителни системи и, според случая, на собствениците на системи, както и на всички електроенергийни предприятия, на задълженията им съгласно настоящата директива и съответното законодателство на Общността, включително по отношение на въпроси от трансграничен характер;
- в) да си сътрудничи по отношение на въпроси от трансграничен характер с регулаторния(те) орган(и) на съответните държави-членки и с Агенцията;
- г) да спазва и изпълнява всички съответни правно обвързващи решения на Агенцията и на Комисията;
- д) да докладва ежегодно за дейността си и изпълнението на задълженията си пред релевантните органи на държавите-членки, Агенцията и Комисията. Тези доклади съдържат предприетите мерки и получените резултати по отношение на всяко задължение, посочено в настоящия член;
- е) да гарантира, че няма кръстосано субсидиране между дейностите по пренос, разпределение и доставка;
- ж) да наблюдава инвестиционните планове на операторите на преносни системи и да предоставя в годишният си доклад оценка на инвестиционните планове на операторите на преносни системи по отношение на съответствието им с десетгодишния план за развитие на мрежата в цялата Общност, посочен в член 8, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕО) № 714/2009; такава оценка може да включва препоръки за изменение на тези инвестиционни планове;
- з) да наблюдава съответствието с нормите за сигурност и надеждност на мрежата и да прави преглед на изпълнението им, както и да определя или одобрява стандартите и изискванията за качество на услугите и доставките или да допринася за това съвместно с други компетентни органи;
- и) да наблюдава равнището на прозрачност, включително на цените на едро, и да гарантира, че електроенергийните предприятия изпълняват задълженията за прозрачност;
- й) да наблюдава степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията в секторите на едро и на дребно, включително на борсите за електроенергия, да следи цените на електроенергията за битовите клиенти, включително системите за авансови плащания, процента на смяна на доставчика, процента на изключване от мрежата, таксите за услугите по поддръжка и изпълнението на тези услуги и жалбите на битовите клиенти, както и да следи за всякакво нарушаване или ограничаване на конкуренцията, включително да предоставя нужната информация и да отнася съответните случаи до органите по конкуренция;

- к) да наблюдава случаите на ограничаване на договорни практики, включително клаузи за изключителност, които могат да възпрепятстват големи небитови клиенти от сключването на договори едновременно с повече от един доставчик или да ограничат избора им да постъпят по този начин, като при целесъобразност, уведомява националните органи по конкуренция относно такива практики;
 - л) да защита договорната свобода по отношение на договорите за прекъсваемо снабдяване, както и по отношение на дългосрочните договори, при условие че те са съвместими с правото на Общността и са в съответствие с политиките на Общността;
 - м) да наблюдава времето, за което операторите на преносни и разпределителни системи извършват свързвания към мрежата и ремонти;
 - н) да съдейства заедно с други компетентни органи за осигуряване на ефективността и прилагането на мерките за защита на потребителите, включително на определените в приложение I;
 - о) да публикува поне веднъж годишно препоръки по отношение на съответствието на цените за доставка с член 3 и да ги изпраща на органите по конкуренция, по целесъобразност;
 - п) да гарантира достъп до данни за потреблението на клиентите, за предоставянето, за незадължително ползване в лесно разбираем, хармонизиран на национално равнище формат на данните за потреблението, както и бърз достъп за всички клиенти до такива данни съгласно приложение I, буква з);
 - р) да наблюдава прилагането на правилата за функциите и отговорностите на операторите на преносни системи, операторите на разпределителни системи, доставчиците и клиентите и другите участници на пазара съгласно Регламент (ЕО) № 714/2009;
 - с) да наблюдава инвестициите в производствени мощности с оглед сигурността на доставките;
 - т) да наблюдава техническото сътрудничество между операторите на преносни системи от Общността и от трети държави;
 - у) да наблюдава прилагането на защитните мерки, посочени в член 42; и
 - ф) да допринася за съвместимостта на процесите на обмен на данни за най-важните пазарни процеси на регионално равнище.
2. Когато дадена държава-членка е предвидила това, задълженията за наблюдение, уредени в параграф 1, може да се осъществяват и от органи, различни от регулаторен орган. В такъв случай информацията, получена от наблюдението, се съобщава на регулаторния орган във възможно най-кратък срок.

Като запазва своята независимост, без да се засяга специфичната си компетентност и като спазва принципите на по-добро регулиране, регулаторния орган се консултира при необходимост с операторите на преносни системи и при необходимост сътрудничи тясно с други релевантни национални органи при изпълнение на задълженията, уредени в параграф 1.

Никое одобрение, дадено от регулаторен орган или от Агенцията съгласно настоящата директива, не засяга каквото и да било надлежно обосновано бъдещо упражняване на правомощията от регулаторния орган в съответствие с настоящия член или каквито и да било санкции, наложени от други релевантни органи или от Комисията.

3. В допълнение към възложените му съгласно параграф 1 от настоящия член задължения, регулаторният орган извършва следните действия след определянето на независим системен оператор съгласно член 13:

- а) наблюдава изпълнението от страна на собственика на преносна система и независимия системен оператор на задълженията им по настоящия член и налага санкции за неизпълнение съгласно параграф 4, буква г);
- б) наблюдава отношенията и комуникациите между независимия системен оператор и собственика на преносна система, за да гарантира изпълнението на задълженията от страна на независимия системен оператор, като по-специално одобрява договорите и действия като орган по уреждане на спорове между независимия системен оператор и собственика на преносна система, разглеждайки всяка жалба, внесена от която и да е от двете страни съгласно параграф 11;
- в) без да се засяга процедурата по член 13, параграф 2, буква в), одобрява по отношение на първия десетгодишен план за развитие на мрежата планираните инвестиции и многогодишния план за развитие на мрежата, представян ежегодно от независимия системен оператор;
- г) гарантира, че събираните от независимият системен оператор тарифи за достъп до мрежите включват възнаграждение за собственика или собствениците на мрежи, което да осигурява достатъчна доходност от активите на мрежата и от новите инвестиции, направени в нея, при условие че тези тарифи са наложени по икономичен и ефективен начин;
- д) има правомощия да извършват проверки, включително без предварително известие, в обектите на собственика на преносна система и на независимия оператор на система; и
- е) наблюдава използването на такси за претоварване, събирани от независимия системен оператор в съответствие с член 16, параграф 6 от Регламент (ЕО) № 714/2009.

4. Държавите-членки гарантират, че регулаторните органи разполагат с правомощия, които им позволяват да изпълняват задълженията, посочени в параграфи 1, 3 и 6, ефективно и без забавяне. За тази цел регулаторният орган има най-малко следните правомощия:

- а) да издава обвързващи за електроенергийните предприятия решения;
- б) да извършва разследвания на функционирането на електроенергийните пазари и да взема решения и да налага всички необходими и пропорционални мерки за насърчване на ефективна конкуренция и гарантиране на нормалното функциониране на пазара. При необходимост регулаторният орган има също правомощието да си сътрудничи с националния орган

по конкуренция и с регулаторите на финансовите пазари или с Комисията при провеждане на разследвания, свързани с правото в областта на конкуренцията;

- в) да изисква всякаква информация от електроенергийните предприятия, необходима за изпълнението на задачите му, включително мотиви за отказа да се предостави достъп на трети страни, както и всякаква информация относно необходимите мерки за укрепване на мрежата;
 - г) да налага ефективни, пропорционални и възпиращи санкции на електроенергийните предприятия, които не изпълняват задълженията си съгласно настоящата директива или другите съответни правно обвързващи решения на регулаторния орган или на Агенцията, или да предлага на компетентен съд да наложи такива санкции. Това включва правомощието да налага или да предлага налагането на санкции в размер до 10 % от годишния оборот на оператора на преносна система спрямо същия или в размер до 10 % от годишния оборот на вертикално интегрираното предприятие спрямо същото, в зависимост от случая, ако те не спазват задълженията си съгласно настоящата директива; и
 - д) подходящи права за провеждане на разследвания и съответни правомощия за издаване на указания за уреждане на спорове съгласно параграфи 11 и 12.
5. В допълнение към правомощията и задълженията, възложени му съгласно параграфи 1 и 4 от настоящия член, когато оператор на преносна система е определен съгласно глава V, регулаторният орган разполага най-малко със следните правомощия и задължения:
- а) да налага санкции съгласно параграф 4, буква г) за дискриминационно поведение в полза на вертикално интегрираното предприятие;
 - б) да наблюдава комуникациите между оператора на преносна система и вертикално интегрираното предприятие, за да се гарантира, че операторът на преносна система изпълнява задълженията си;
 - в) да действа като орган по уреждане на спорове между вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система по отношение на всяка жалба, подадена съгласно параграф 11;
 - г) да наблюдава търговските и финансовите отношения, включително заемите, между вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система;
 - д) да одобрява всички търговски и финансови споразумения между вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система, при условие че те са в съответствие с пазарните условия;

- е) да изисква обосновка от вертикално интегрираното предприятие, когато се уведомява от отговорника по съответствието съгласно член 21, параграф 4. Такава обосновка включва по-специално доказателства, че не е имало дискриминационно поведение в полза на вертикално интегрираното предприятие;
- ж) да извършва проверки, включително внезапни проверки, в обектите на вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система; и
- з) да възлага всички или определени задачи на оператора на преносна система на независим системен оператор, определен съгласно член 13, в случай че операторът на преносна система нарушава системно задълженията си съгласно настоящата директива, по-специално в случай на системно дискриминационно поведение в полза на вертикално интегрираното предприятие.
6. Регулаторните органи отговарят за определянето и одобряването своевременно преди влизането им в сила поне на методиките, използвани за изчисляване или установяване на реда и условията за:
- а) свързването и достъпа до националните мрежи, включително тарифите за пренос и разпределение или методиките за определянето им. Тези тарифи или методики дават възможност да се направят необходимите инвестиции в мрежите по начин, който позволява тези инвестиции да осигурят жизнеспособността на мрежите;
- б) предоставяне на балансиращи услуги, които се осъществяват по най-икономичен начин и осигуряват подходящи стимули за ползвателите на мрежата да балансират захранването и потреблението. Балансиращите услуги се предоставят по справедлив и недискриминационен начин и се основават на обективни критерии; и
- в) достъп до трансгранични инфраструктури, включително процедурите за разпределяне на капацитет и управление на претоварването.
7. Методиките или редът и условията, посочени в параграф 6, се публикуват.
8. При определянето или одобряването на тарифите или методиките и балансиращите услуги регулаторните органи гарантират, че операторите на преносните и разпределителните системи разполагат с подходящи стимули, в краткосрочен и дългосрочен план, за повишаване на ефикасността, насърчаване на интеграцията на пазарите и сигурността на доставките и подкрепа за свързването с това научноизследователски дейности.
9. Регулаторните органи осъществяват наблюдение на управлението на претоварването на националните електроенергийни системи, включително междусистемните електропроводи, както и прилагането на правилата за управление на претоварването. За тази цел операторите на преносни системи или операторите на пазара предоставят на националните регулаторни органи правилата си за управление на претоварването, включително разпределението на капацитета. Националните регулаторни органи може да отправят искане за внасяне на изменения в тези правила.

10. Регулаторните органи имат правомощията да изискват от операторите на преносни и разпределителни системи при необходимост да променят реда и условията, включително тарифите или методиките, посочени в настоящия член, за да се гарантира, че те са пропорционални и прилагани по недискриминационен начин. В случай на забавяне при определянето на тарифите за пренос и разпределение, регулаторните органи разполагат с правомощия да определят или одобряват временни тарифи или методики за пренос и разпределение и да вземат решения относно подходящи компенсаторни мерки, в случай че окончателните тарифи или методики за пренос и разпределение се отклоняват от тези временни тарифи или методики.

11. Страна, която има оплакване срещу оператор на преносна или разпределителна система във връзка със задълженията на този оператор съгласно настоящата директива, може да отнесе жалбата си към регулаторния орган, който, в качеството си на орган по уреждане на спорове, излиза с решение в срок от два месеца след получаване на жалбата. Този срок може да бъде удължен с два месеца, когато регулаторният орган изиска допълнителна информация. Този удължен срок може да бъде удължен допълнително със съгласието на жалбоподателя. Решението на регулаторния орган има обвързваща сила, ако и докато не бъде отменено при обжалване.

12. Всяка страна, която е заинтересована и която има право да подаде жалба срещу решение за методиките, взето съгласно настоящия член, или в случаите, когато регулаторният орган има задължение да проведе консултация относно предложените тарифи или методики, може най-късно в срок от два месеца или в по-кратък срок, предвиден от държавите-членки, от публикуването на решението или предложението за решение, да представи жалба за преразглеждане. Такава жалба няма суспензивен ефект.

13. Държавите-членки създават подходящи и ефективни механизми за регулиране, контрол и прозрачност, за да се избегне злоупотреба с господстващо положение, особено във вреда на потребителите, и всякакви агресивни търговски практики. Тези механизми следва да вземат предвид разпоредбите на Договора и по-специално член 82 от него.

14. Държавите-членки гарантират, че са взети подходящи мерки, включително административни действия или наказателно производство, съгласно националното законодателство, срещу физически или юридически лица, които са отговорни за неспазването на правилата за поверителност, наложени от настоящата директива.

15. Жалбите, посочени в параграфи 11 и 12, не засягат упражняването на правото на обжалване в съответствие с общностното и/или националното право.

16. Решенията на регулаторните органи са напълно мотивирани и обосновани и подлежат на съдебен контрол. Решенията са обществено достъпни, като същевременно се запазва поверителността на чувствителната търговска информация.

17. Държавите-членки гарантират, че на национално равнище съществуват подходящи механизми, съгласно които всяка страна, засегната от решение на регулаторния орган, има право да обжалва пред орган, който е независим от заинтересованите страни и от което и да е правителство.

Член 38

Регулаторен режим при трансгранични въпроси

1. Регулаторните органи осъществяват тесни консултации и сътрудничество помежду си и си предоставят един на друг и на Агенцията всяка информация, необходима за изпълнението на задачите им съгласно настоящата директива. По отношение на обмена на информация получаващият орган гарантира същата степен на поверителност, каквато се изисква от предоставящия орган.

2. Регулаторните органи си сътрудничат най-малкото на регионално равнище за:

- a) насърчаване на постигането на оперативни договорености, които да позволят оптимално управление на мрежата, да насърчат съвместни борси за електроенергия и разпределянето на трансграничен капацитет, както и да позволят адекватно равнище на междусистемен преносен капацитет, включително чрез ново свързване на мрежите, в рамките на региона и между отделните региони, което да даде възможност за развитието на ефективна конкуренция и за подобряване на сигурността на доставките, без дискриминация между предприятията за доставка в различните държави-членки;
- b) координиране на разработването на всички мрежови кодекси за съответните оператори на преносни системи и други участници на пазара; и
- в) координиране на разработването на правилата, ръководещи управлението на претоварването.

3. Националните регулаторни органи имат право да сключват споразумения за сътрудничество помежду си, за да насърчават регулаторното сътрудничество.

4. Посочените в параграф 2 действия се осъществяват в тясно сътрудничество с други релевантни национални органи, когато това е необходимо, без да се засяга тяхната специфична компетентност.

5. Комисията може да приеме насоки относно обхвата на задълженията на регулаторните органи да сътрудничат помежду си и с Агенцията. Тези мерки, предназначени да изменят несъществени елементи на настоящата директива чрез допълването ѝ, се приемат в съответствие с процедурата по регулиране с контрол, посочена в член 46, параграф 2.

Член 39

Съответствие с насоките

1. Всеки регулаторен орган и Комисията може да поискат становището на Агенцията относно съответствието на дадено решение, взето от регулаторен орган, с насоките, посочени в настоящата директива или в Регламент (ЕО) № 714/2009.

2. Агенцията предоставя становището си на поискалия го регулаторен орган или съответно на Комисията, както и на взелия решението регулаторен орган в срок от три месеца от датата на получаване на искането.

3. Когато взелият решението регулаторен орган не се съобрази със становището на Агенцията в срок от четири месеца от датата на получаването на това решение, Агенцията информира съответно Комисията.

4. Всеки регулаторен орган може да информира Комисията, когато според него решение, свързано с трансграничната търговия, взето от друг регулаторен орган, не съответства на насоките, посочени в настоящата директива или в Регламент (ЕО) № 714/2009, в срок от два месеца след датата, на която е взето това решение.

5. Когато Комисията, в срок от два месеца след като е била информирана от Агенцията съгласно параграф 3 или от регулаторен орган съгласно параграф 4, или по собствена инициатива в срок от три месеца от датата на решението, прецени, че решението на регулаторен орган предизвиква сериозни съмнения относно съответствието му с насоките, посочени в настоящата директива или в Регламент (ЕО) № 714/2009, Комисията може да реши да проучи допълнително случая. В такъв случай тя приканва регулаторния орган и страните по производството пред същия орган да представят констатациите си.

6. Когато Комисията взема решение да проучи случая допълнително, в срок от четири месеца от датата, на която е взела това решение, Комисията излиза с окончателно решение:

- a) да не повдига възражения срещу решението на регулаторния орган; или
- b) да изиска от съответния регулаторен орган да оттегли своето решение, ако според нея насоките не са спазени.

7. Когато Комисията не е взела решение да проучи допълнително случая или не е взела окончателно решение в сроковете, определени в параграфи 5 и 6 съответно, се счита, че тя не е повдигнала възражения срещу решението на регулаторния орган.

8. Регулаторният орган се съобразява с решението на Комисията да оттегли решението си в срок от два месеца и информира за това Комисията.

9. Комисията може да приеме насоки, определящи подробностите относно процедурата, която да бъде следвана за прилагането на настоящия член. Тези мерки, предназначени да изменят несъществени елементи на настоящата директива чрез допълването ѝ, се приемат в съответствие с процедурата по регулиране с контрол, посочена в член 46, параграф 2.

Член 40

Съхраняване на документацията

1. Държавите-членки изискват от предприятията за доставка да съхраняват на разположение на националните органи, включително националния регулаторен орган, националните органи по конкуренция и Комисията, за целите на изпълнение на задачите им, за срок от най-малко пет години данните за всички сключени сделки по договори за доставка на електроенергия и електроенергийни деривати с клиенти на едро и оператори на преносни системи.
2. Данните съдържат подробности за елементите на съответната сделка като срок, условията за доставка и плащане, количеството, датите и часовете на изпълнението, цените и начините за идентифициране на съответния клиент на едро, както и точни подробности относно всички открити позиции по договори за доставка на електроенергия и по електроенергийни деривати.
3. Регулаторният орган може да реши да предостави на участниците на пазара елементи от тази информация, при условие че не издава чувствителна търговска информация за конкретни участници на пазара или конкретни сделки. Настоящият параграф не се прилага по отношение на информацията за финансови инструменти, които попадат в обхвата на Директива 2004/39/ЕО.
4. За да гарантира уеднаквеното прилагане на настоящия член, Комисията може да приеме насоки, определящи методите и условията за съхранение на документацията, както и формата и съдържанието на данните, които се съхраняват. Тези мерки, предназначени да изменят несъществени елементи на настоящата директива чрез допълването ѝ, се приемат в съответствие с процедурата по регулиране с контрол, посочена в член 46, параграф 2.
5. По отношение на сделките на предприятията за доставка по електроенергийни деривати с клиенти на едро и оператори на преносни системи настоящият член се прилага едва след като Комисията приеме насоките, посочени в параграф 4.
6. Разпоредбите на настоящия член не създават допълнителни задължения за образуванията, попадащи в обхвата на Директива 2004/39/ЕО, спрямо посочените в параграф 1 органи.
7. В случай, че посочените в параграф 1 органи имат нужда от данни, които се съхраняват от структури, попадащи в обхвата на Директива 2004/39/ЕО, отговорните органи съгласно тази директива предоставят исканите данни на тези органи.

ГЛАВА X

ПАЗАРИ НА ДРЕБНО

Член 41

Пазари на дребно

За да се улесни появата на добре функциониращи и прозрачни пазари на дребно в Общността, държавите-членки гарантират, че функциите и отговорностите на операторите на преносни

системи, операторите на разпределителни системи, предприятията за доставка и клиентите и, ако е необходимо, на други участници на пазара, са определени по отношение на договорните споразумения, задължението към клиентите, правилата за обмен на данни и уреждане на спорове, собствеността върху данните и отговорността за отчитане на показанията.

Тези правила се публикуват, се разработват с цел да улеснят достъпа на клиентите и доставчиците до мрежите и подлежат на преразглеждане от регулаторните органи или от други релевантни национални органи.

Големите небитови потребители имат право да се договарят едновременно с няколко доставчика.

ГЛАВА XI

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 42

Защитни мерки

В случай на неочаквана криза на енергийния пазар и когато физическата безопасност и сигурност на лица, оборудване или съоръжения или целостта на системата са застрашени, дадена държава-членка може временно да вземе необходимите защитни мерки.

Тези мерки трябва да причинят най-малкото възможно смущение във функционирането на вътрешния пазар и не трябва да са по-широки по обхват, отколкото е строго необходимо за преодоляване на внезапно възникналите трудности.

Съответната държава-членка незабавно нотифицира тези мерки на останалите държави-членки и на Комисията, която може да реши, че съответната държава-членка трябва да промени или премахне тези мерки, доколкото те нарушават конкуренцията и влияят негативно върху търговията по начин, който е в разрез с общия интерес.

Член 43

Равнопоставеност

1. Мерките, които държавите-членки може да предприемат съгласно настоящата директива за да гарантират условия на равнопоставеност, съответстват на Договора, най-вече на член 30 от него, и на правото на Общността.

2. Посочените в параграф 1 мерки са пропорционални, недискриминационни и прозрачни. Тези мерки се привеждат в действие единствено след нотификацията и одобрението им от Комисията.

3. Комисията предприема действия по нотификацията, посочена в параграф 2, в срок от два месеца след получаването ѝ. Този срок започва да тече от деня след получаване на пълната информация. В случай, че Комисията не е предприела действия в срок от този двумесечен срок, се счита, че тя не е повдигнала възражения срещу нотифицираните мерки.

Член 44

Дерогации

1. Държавите-членки, които могат да покажат, че след като настоящата директива е влязла в сила, са налице съществени проблеми за функционирането на техните малки изолирани системи, може да кандидатстват за дерогации от съответните разпоредби на глави IV, VI, VII и VIII, както и от глава III, в случаи на изолирани микросистеми, доколкото става въпрос за преустройство, осъвременяване и разширяване на съществуваща мощност, които дерогации може да бъдат предоставени от Комисията. Комисията информира държавите-членки за тези заявления, преди да вземе решение, като взема предвид спазването на поверителността. Това решение се публикува в *Официален вестник на Европейския съюз*.

2. Член 9 не се прилага по отношение на Кипър, Люксембург и/или Малта. Също така членове 26, 32 и 33 не се прилагат за Малта.

За целите на член 9, параграф 1, буква б) понятието „предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка“ не включва крайни клиенти, които изпълняват някоя от функциите по производство и/или доставка на електроенергия пряко или чрез предприятия, върху които упражняват контрол, самостоятелно или съвместно, при условие че крайните клиенти, включително техният дял в електроенергията, произвеждана в контролираните предприятия, са, на средногодишна база, нетни потребители на електроенергия и при условие че икономическата стойност на електроенергията, която продават на трети страни, е незначителна спрямо останалата част от икономическата им дейност.

Член 45

Процедура за преразглеждане

В случай че в доклада, посочен в член 47, параграф 6, Комисията достигне до заключението, че предвид ефективния начин, по който е бил осъществен достъпът до мрежата в дадена държава-членка — водещ до ефективен, недискриминационен и свободен достъп до мрежата — определени задължения, наложени от настоящата директива върху предприятията (включително задължения относно правното отделяне на операторите на разпределителни системи) не са пропорционални на поставените цели, въпросната държава-членка може да отправи искане към Комисията за освобождаване от въпросното изискване.

Такова искане се нотифицира своевременно от държавата-членка на Комисията, заедно с цялата необходима информация, която да докаже, че достигнатото заключение в доклада относно гарантирания ефективен достъп до мрежата ще продължи да бъде валидно.

В срок от три месеца от получаването на нотификацията, Комисията приема становище по отношение на искането на съответната държава-членка, и при необходимост, внася предложения в Европейския парламент и в Съвета за изменения в съответните разпоредби на настоящата директива. В предложенията за изменение на настоящата директива Комисията може да предложи освобождаване на въпросната държава-членка от конкретни изисквания, при условие че ако е подходящо, тази държава-членка въведе мерки с равностоен ефект.

Член 46

Комитет

1. Комисията се подпомага от комитет.
2. При позоваване на настоящия параграф се прилагат член 5а, параграфи 1—4 и член 7 от Решение 1999/468/ЕО, като се вземат предвид разпоредбите на член 8 от него.

Член 47

Докладване

1. Комисията наблюдава и преразглежда прилагането на настоящата директива, и внася в Европейския парламент и в Съвета доклад за цялостния напредък за първи път до 4 август 2004 г., а след това ежегодно. Докладът за напредъка обхваща най-малко следните въпроси:

- а) придобитият опит и постигнатия напредък при създаването на цялостен и напълно работещ вътрешен пазар на електроенергия и пречките, които остават в това отношение, включително аспектите на господство на пазара, концентрация на пазара, агресивните търговски практики или антиконкурентно поведение и последиците от него по отношение на нарушаването на пазарните принципи;
- б) степента, до която изискванията за отделяне и определяне на тарифи, съдържащи се в настоящата директива, са успешни при осигуряването на справедлив и недискриминационен достъп до електроенергийната система на Общността и еквивалентни нива на конкуренция, както и икономическите, екологичните и социалните последици от отварянето на електроенергийния пазар за клиентите;
- в) проучване на въпроси, свързани с нивата на капацитет на системата и сигурността на доставките на електроенергия в Общността, и по-специално съществуващия и планирания баланс между търсене и предлагане, отчитайки физическия капацитет за обмен между областите;
- г) специално внимание се обръща на мерките, взети в държавите-членки за покриване на върхово потребление и справяне с дефицита на един или повече доставчици;
- д) прилагането на дерогацията, предвидена съгласно член 26, параграф 4, с оглед възможно преразглеждане на прага;
- е) обща оценка на напредъка, постигнат по отношение на двустранните отношения с трети държави, които произвеждат и изнасят или пренасят електроенергия, включително напредъка в обединяването на пазара, социалните и екологичните последици от търговията с електроенергия и достъпа до мрежите на тези трети държави;

- ж) необходимостта от възможни изисквания за хармонизиране, които не са свързани с разпоредбите на настоящата директива; и
- з) начина, по който държавите-членки са изпълнили на практика изискванията относно обозначаването на енергията, съдържащи се в член 3, параграф 9, и начина, по който са взети под внимание препоръките на Комисията по този въпрос.

Когато е подходящо, този доклад за напредъка може да включва препоръки по-специално по отношение на обхвата и условията на разпоредбите за етикетиране, включително начина, по който се прави позоваване на съществуващи референтни източници и съдържанието на тези източници, и особено как може да се направи достъпна информация свързана с въздействието върху околната среда поне по отношение на емисиите на CO₂ и радиоактивните отпадъци, резултат от производството на електроенергия от различни енергийни източници, така че да е прозрачна, лесно достъпна и съпоставима в цялата Общност, и за начина, по който могат да бъдат оптимизирани мерките, взети от държавите-членки за контрол на точността на информацията, предоставяна от доставчици, както и какви мерки биха могли да противодействат на отрицателните ефекти от господстващо положение на пазара и пазарна концентрация.

2. На всеки две години посоченият в параграф 1 доклад за напредъка включва и анализ на различните мерки, предприети в държавите-членки за изпълнение на задълженията за обществени услуги, заедно с проверка на ефективността на тези мерки и особено на техния ефект върху конкуренцията на електроенергийния пазар. Когато е подходящо, този доклад може да включва препоръки относно мерките, които трябва да бъдат взети на национално равнище за постигане на високи стандарти на обществени услуги или мерки, предназначени за предотвратяване на затваряне на пазара.

3. До 3 март 2013 г., като част от общия преглед, Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета подробен доклад, в който се показва степента, до която изискванията за отделяне съгласно глава V са успели да осигурят пълна и ефективна независимост на операторите на преносни системи, като за показател се използва ефективното и ефикасното отделяне.

4. За целите на оценката си по параграф 3 Комисията взема предвид по-специално следните критерии: справедлив и недискриминационен достъп до мрежата, ефективно регулиране, развитие на мрежата съобразно потребностите на пазара, неопорочени стимули за инвестиране, развитие на междусистемната инфраструктура, ефективна конкуренция на енергийните пазари в Общността и състояние на сигурността на доставките в Общността.

5. Когато е целесъобразно и по-специално в случай че подробен конкретен доклад, посочен в параграф 3, установи, че условията, посочени в параграф 4, не са гарантирани на практика, Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета предложения за осигуряване на напълно ефективна независимост на операторите на преносни системи до 3 март 2014 г.

6. Не по-късно до 1 януари 2006 г. Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета подробен доклад, очертаващ напредъка, постигнат при създаването на вътрешния електроенергиен пазар. Този доклад разглежда по-специално:

- наличието на недискриминационен достъп до мрежите;
- ефективното регулиране;
- развитието на междусистемната инфраструктура и състоянието на сигурността на доставките в Общността;
- степента, до която малките предприятия и битовите клиенти се ползват от отварянето на пазарите, особено по отношение на стандартите за обществените услуги и универсалната услуга;
- степента, до която пазарите са отворени на практика за ефективна конкуренция, включително аспекти на господстващо положение на пазара, пазарна концентрация и агресивни търговски практики или антиконкурентно поведение;
- степента, до която клиентите действително променят доставчиците и преговарят тарифите;
- движението на цените, включително цените за доставка, във връзка със степента на отваряне на пазарите; и
- натрупания опит при прилагането на настоящата директива по отношение на действителната независимост на системните оператори във вертикално интегрираните предприятия, както и дали са разработени други мерки освен функционалната независимост и отделянето на счетоводните отчети, които имат ефект равностоен на правно отделяне.

Когато е уместно, Комисията внася предложения в Европейския парламент и в Съвета, по-специално за да гарантира високи стандарти на обществените услуги.

При необходимост Комисията внася предложения в Европейския парламент и в Съвета, по-специално за да осигури пълна и действителна независимост на операторите на разпределителни системи преди 1 юли 2007 г. Когато е необходимо и в съответствие с правото в областта на конкуренцията, тези предложения включват също мерки за решаване на въпросите, свързани с господстващото положение на пазара, концентрацията на пазара и агресивните търговски практики или антиконкурентно поведение.

Член 48

Отмяна

Директива 2003/54/ЕО се отменя, считано от 3 март 2011 г., без да се засягат задълженията на държавите-членки относно сроковете за транспониране и прилагане на посочената директива. Позовавания на отменената директива се тълкуват като позовавания на настоящата директива и се четат съгласно таблицата на съответствието в приложение II.

Член 49

Транспониране

1. Държавите-членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива до 3 март 2011 г. Те незабавно информират Комисията за това.

Държавите-членки прилагат тези мерки от 3 март 2011 г., с изключение на член 11, който се прилага от 3 март 2013 г.

Когато държавите-членки приемат тези мерки, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условиата и редът на позоваване се определят от държавите-членки.

2. Държавите-членки съобщават на Комисията текстовете на основните разпоредби от националното законодателство, които приемат в областта, уредена с настоящата директива.

Член 50

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 51

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите-членки.

Съставено в Брюксел на 13 юли 2009 година.

За Европейския парламент
Председател
H.-G. PÖTTERING

За Съвета
Председател
E. ERLANDSSON

ПРИЛОЖЕНИЕ I

МЕРКИ ЗА ЗАЩИТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

1. Без да се засягат правилата на Общността относно защитата на потребителите, по-специално Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 1997 г. относно защитата на потребителя по отношение на договорите от разстояние ⁽¹⁾ и Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори ⁽²⁾, мерките, посочени в член 3, трябва да гарантират, че клиентите:

- а) имат право да сключват договор със своя доставчик на електроенергийни услуги, в който се посочва:
- самоличността и адреса на доставчика;
 - предлаганите услуги, предлаганите нива на качество на обслужването, както и времето за първоначално свързване към мрежата;
 - видовете услуги по поддръжката, които се предлагат;
 - средствата, чрез които може да се получи актуална информация за всички приложими тарифи и такси за поддръжка;
 - продължителността на договора, условията за подновяване и прекратяване на услугите и на договора и дали е разрешено оттегляне от договора без такса;
 - договорености за компенсации и възстановяване на суми, които се прилагат, ако не са спазени нивата на качество на договорената услуга, включително неточно и забавено фактуриране;
 - метода за започване на процедури за уреждане на спорове съгласно буква е);
 - информацията относно правата на потребителите, включително относно обработката на жалби и цялата информация посочена по тази точка, ясно съобщени чрез фактуриране или на уебсайтовете на електроенергийните предприятия.
- Условията са справедливи и предварително добре известни. При всички случаи тази информация следва да се предостави преди сключването или потвърждаването на договора. Когато се сключват договори чрез посредници, информацията, свързана с въпросите, уредени в тази буква, също се предоставя преди сключване на договора;
- б) се уведомяват по подходящ начин за всяко намерение за промяна на договорните условия и са информирани за правото си да се оттеглят, когато бъдат уведомени. Доставчиците на услуги уведомяват абонатите си директно за всяко повишаване на таксите, в подходящ срок не по-късно от един нормален период за съставяне на сметки след като повишението влезе в сила, по прозрачен и разбираем начин. Държавите-членки гарантират, че клиентите са свободни да се оттеглят от договори, ако не приемат новите условия, съобщени им от техния доставчик на електроенергийни услуги;
- в) получават прозрачна информация за приложимите цени и тарифи и за стандартните условия по отношение на достъпа до електроенергийни услуги и ползването им;
- г) получават широк избор на методи на плащане, които не дискриминират неправомерно клиентите. Системите за авансови плащания са справедливи и отразяват адекватно вероятното потребление. Всякакви различия в реда и условията отразяват разходите на доставчика при различните системи за плащане. Общите условия са справедливи и прозрачни. Те са формулирани на ясен и разбираем език и не включват извъндоговорни бариери за упражняването на правата на потребителите, например прекомерна договорна документация. Клиентите са защитени от непочтени и подвеждащи методи на продажба;
- д) не плащат такси при смяна на доставчика;

⁽¹⁾ ОВ L 144, 4.6.1997 г., стр. 19.

⁽²⁾ ОВ L 95, 21.4.1993 г., стр. 29.

- е) ползват се от прозрачни, опростени и евтини процедури за разрешаване на техните жалби. По-специално, всички потребители имат право на добро качество на услугите и обработка на жалби от своя доставчик на електроенергийни услуги. Тези извънсъдебни процедури за уреждане на спорове дават възможност споровете да се решават справедливо и в кратки срокове, за предпочитане в срок до три месеца, и предвиждат, ако това е обосновано, система за възстановяване на суми и/или компенсации. Винаги когато е възможно, те се съобразяват с принципите, изложени в Препоръка 98/257/ЕО на Комисията от 30 март 1998 г. относно принципите, приложими към органите, отговорни за извънсъдебно уреждане на потребителски спорове ⁽¹⁾;
 - ж) са информирани за правата си по отношение на универсалната услуга, когато имат достъп до универсална услуга в съответствие с разпоредбите, приети от държавите-членки, съгласно член 3, параграф 3;
 - з) разполагат с данните за потреблението си и могат по изрично споразумение и без допълнителни разходи да предоставят достъп до тези данни на всяко регистрирано предприятие за доставка. Страната, отговорна за управлението на данните, е длъжна да предостави тези данни на предприятието. Държавите-членки определят формата на данните и процедурата, по която доставчиците и потребителите получават достъп до тях. За тази услуга не се начисляват допълнителни разходи на потребителите;
 - и) са надлежно информирани за действителното потребление на електроенергия и разходите достатъчно често, за да могат да регулират своето потребление на електроенергия. Тази информация се предоставя по подходящ график, който отчита способностите на измерващото оборудване на клиента и въпросния електроенергиен продукт. Икономичността на разходите за тези мерки се отчита с необходимото внимание. За тази услуга не се начисляват допълнителни разходи на потребителите;
 - й) получават окончателна изравнителна сметка при всяка смяна на доставчика на електроенергия не по-късно от шест седмици след смяната на доставчика.
2. Държавите-членки осигуряват въвеждането на интелигентни измервателни системи, които подпомагат активното участие на потребителите на пазара на доставки на електроенергия. Въвеждането на тези измервателни системи може да бъде обект на икономическа оценка на всички дългосрочни разходи и ползи за пазара и индивидуалния потребител или коя форма на интелигентно измерване е икономически оправдана и разходоэффективна и какъв график за тяхното разпределение е осъществим.

Тази оценка се извършва до 3 септември 2012 г.

В зависимост от тази оценка, държавите-членки или компетентен орган, който е определен от тях, изготвят график с краен срок от до 10 години за въвеждането на интелигентни измервателни системи.

Когато е дадена положителна оценка за инсталирането на интелигентни електромери, на най-малко 80 % от потребителите се осигуряват интелигентни измервателни системи до 2020 г.

Държавите-членки или компетентен орган, който е определен от тях, гарантират оперативната съвместимост на измервателните системи, които ще бъдат въведени на тяхна територия, и отдават необходимото внимание на използването на съответни стандарти и най-добри практики, както и на значението на развитието на вътрешния пазар на електроенергия.

⁽¹⁾ ОВ L 115, 17.4.1998 г., стр. 31.

ПРИЛОЖЕНИЕ II

ТАБЛИЦА НА СЪОТВЕТСТВИЕТО

Директива 2003/54/ЕО	Настоящата директива
Член 1	Член 1
Член 2	Член 2
Член 3	Член 3
Член 4	Член 4
Член 5	Член 5
—	Член 6
Член 6	Член 7
Член 7	Член 8
Член 10	Член 9
Член 8	Член 10
—	Член 11
Член 9	Член 12
—	Член 13
—	Член 14
Член 11	Член 15
Член 12	Член 16
—	Член 17
—	Член 18
—	Член 19
—	Член 20
—	Член 21
—	Член 22
—	Член 23
Член 13	Член 24
Член 14	Член 25
Член 15	Член 26
Член 16	Член 27
Член 17	Член 29
Член 18	Член 30
Член 19	Член 31
Член 20	Член 32
Член 21	Член 33
Член 22	Член 34
Член 23, параграф 1 (първо и второ изречение)	Член 35
—	Член 36
Член 23 (останала част)	Член 37
—	Член 38
—	Член 39
—	Член 40
—	Член 41
Член 24	Член 42

Директива 2003/54/ЕО	Настоящата директива
—	Член 43
Член 25	—
Член 26	Член 44
Член 27	Член 45
—	Член 46
Член 28	Член 47
Член 29	Член 48
Член 30	Член 49
Член 31	Член 50
Член 32	Член 51
Приложение А	Приложение I